

Bureau
Boekhoorn
Sociaal-wetenschappelijk
Onderzoek

‘Lekker samen van de kaart..., deel twee’

**Het gebruik van alcohol en drugs door jongeren
in de zes gemeenten van het (politie)district Rivierenland
Gelderland Midden**

Herhalingsmeting 2010

Voorwoord

Het alcoholgebruik door jongeren in Nederland wordt de laatste jaren als een groot probleem ervaren. Niet alleen wordt in publicaties vermeld dat Nederlandse jongeren al op jonge leeftijd drinken, ook drinken zij vaak en véél. Nederlandse scholieren zijn, ook bij een landenvergelijking in Europa, stevige drinkers. Het gebruik van (soft)drugs onder scholieren op middelbare scholen is in de afgelopen jaren redelijk gestabiliseerd. Het gevaar van drugs is echter het risico van afhankelijkheid en deze kans is groter bij jonge, intensieve gebruikers. De ontwikkelingen in het alcohol- en ook drugsgebruik door jongeren hebben de afgelopen jaren de beleidsaandacht getrokken en onder meer tot de start van nieuwe landelijke campagnes geleid.

Ook in het politiedistrict Rivierenland, politieregio Gelderland-Midden, hebben de zes betreffende gemeenten al enkele jaren geleden een zorg geuit over het gebruik van alcohol en drugs onder jongeren. Het betreft de gemeenten Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Rijnwaarden, Westervoort en Zevenaar.

Om nader zicht op deze materie te krijgen en een effectief beleid te ontwikkelen dat gericht is op bevordering van een alcohol- en drugsmatiging bij jongeren, zijn de zes lokale overheden en enkele betrokken organisaties eind 2006 met een intergemeentelijke samenwerking gestart. Een van de eerste stappen in dit samenwerkingstraject was het laten onderzoeken van het gebruik van alcohol en drugs door jongeren zodat een helder, empirisch beeld ontstond van de ernst van de problematiek in deze regio.

BBSO heeft in dit kader een uitgebreide kwantitatieve en kwalitatieve studie verricht naar het alcohol- en drugsgebruik door jongeren in de zes gemeenten in het politiedistrict Rivierenland, regio Gelderland Midden (Boekhoorn, et al, 2007)¹.

Het onderzoeksrapport van BBSO is voor de gemeenten aanleiding geweest om een gefundeerd plan op te stellen voor de bestrijding van de geconstateerde problematiek.² Dit plan van aanpak bouwt voort op de aanbevelingen uit het onderzoeksrapport en richt zich op de drie beleidsterreinen Jeugd en welzijn, Gezondheid(szorg) en Openbare orde en veiligheid. Per beleidsterrein zijn verscheidene werkdoelen geformuleerd.

Hoofddoelstelling van het in 2008 gestarte project is het verminderen van het alcohol- en drugsgebruik onder jongeren in de leeftijd van 10 tot 24 jaar. De focus van de aanpak ligt daarbij in het bijzonder op de jongeren tot 18 jaar.

Mede gezien de inzet en activiteiten die sinds de start van het project hebben plaatsgevonden, is het van belang (tussentijds) zicht te krijgen op de huidige aard en omvang van de problematiek. Door het uitvoeren van een herhalingsmeting zou bijvoorbeeld een wijziging van het genotmiddelengebruik sinds de nulmeting van najaar 2006 kunnen worden geconstateerd.

BBSO
Nijmegen
februari 2011

¹ Boekhoorn, P. e.a. "Lekker samen van de kaart...: het gebruik van alcohol en drugs door jongeren in de zes gemeenten van het (politie)district Rivierenland Gelderland-Midden", BBSO, maart 2007.

² Plan van Aanpak 2008-2011 Jongeren, alcohol & drugs; "Niet te jong, niet te vaak, niet te veel", regio Rivierenland Gelderland-Midden, 1 februari 2008.

Inhoud

Samenvatting	5
1. Inleiding	13
1.1 Landelijke ontwikkelingen in alcohol- en drugsgebruik	13
1.2 Regionaal gebruik van alcohol en drugs onder scholieren in Gelderland	14
1.3 Doel van het onderzoek	16
1.4 Onderzoeksaanpak	17
2. Alcohol- en drugsgebruik jongeren Rivierenland	18
2.1 Het gebruik van alcohol door jongeren	18
2.2 Het gebruik van softdrugs door jongeren	45
2.3 Het gebruik van harddrugs door jongeren	57
2.4 Kennis van het project 'Jongeren, Alcohol en Drugs Rivierenland'	62
Bijlage Samenstelling onderzoeksbestand	66

Samenvatting

Aanleiding

Het alcoholgebruik door jongeren in Nederland wordt de laatste jaren als een groot probleem ervaren. Niet alleen drinken zij al op jonge leeftijd, ook drinken zij vaak en véél. Nederlandse scholieren zijn, ook bij een landenvergelijking in Europa, stevige drinkers. Het gebruik van (soft)drugs onder scholieren op middelbare scholen is in de afgelopen jaren redelijk gestabiliseerd. Het gevaar van drugs is echter het risico van afhankelijkheid en deze kans is groter bij jonge, intensieve gebruikers.

De ontwikkelingen in het alcohol- en ook drugsgebruik door jongeren hebben de afgelopen jaren de beleidsaandacht getrokken en onder meer tot de start van nieuwe landelijke en regionale campagnes geleid.

Ook in het politiedistrict Rivierenland, politieregio Gelderland-Midden, hebben de zes betreffende gemeenten al enkele jaren geleden een zorg geuit over het gebruik van alcohol en drugs onder jongeren. Het betreft de gemeenten Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Rijnwaarden, Westervoort en Zevenaar. Een van de eerste stappen in een samenwerkingstraject van de gemeenten was het laten onderzoeken van het gebruik van alcohol en drugs door jongeren zodat een helder, empirisch beeld ontstond van de ernst van de problematiek in deze regio. BBSO heeft in dit kader een uitgebreide kwantitatieve en kwalitatieve studie verricht naar het alcohol- en drugsgebruik door jongeren in de betreffende gemeenten (Boekhoorn, et al., 2007)³.

Het onderzoeksrapport van BBSO is voor de gemeenten aanleiding geweest om een gefundeerd plan op te stellen voor de bestrijding van de geconstateerde problematiek.⁴ Hoofddoelstelling van het in 2008 gestarte project is het verminderen van het alcohol- en drugsgebruik onder jongeren tot 24 jaar. De focus van de aanpak ligt daarbij in het bijzonder op de jongeren tot 18 jaar.

Mede gezien de inzet en activiteiten die sinds de start van het project hebben plaatsgevonden, achtte men het van belang tussentijds zicht te krijgen op de huidige aard en omvang van de problematiek. Zo zou door het uitvoeren van een herhalingsmeting mogelijk een wijziging van het genotmiddelengebruik sinds de nulmeting van najaar 2006 kunnen worden geconstateerd.

Aanpak onderzoek

BBSO heeft op verzoek van de intergemeentelijke werkgroep in december 2010 een kwantitatieve (herhalings)studie verricht naar de huidige aard en omvang van het alcohol- en drugsgebruik onder jongeren in de gemeenten Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Rijnwaarden, Westervoort en Zevenaar. De onderzoeksaanpak bestond uit een grootschalige internetenquête waarop ruim 1.200 jongeren in de leeftijd van 12 tot 24 jaar in de zes gemeenten hebben gereageerd.

³ Boekhoorn, P. e.a. "Lekker samen van de kaart...: het gebruik van alcohol en drugs door jongeren in de zes gemeenten van het (politie)district Rivierenland Gelderland-Midden", BBSO, maart 2007.

⁴ Plan van Aanpak 2008-2011 Jongeren, alcohol & drugs; "Niet te jong, niet te vaak, niet te veel", regio Rivierenland Gelderland-Midden, februari 2008.

Alcohol- en drugsgebruik door jongeren

De resultaten van de tweede meting leiden samenvattend tot de volgende bevindingen over het alcohol- en drugsgebruik door jongeren in de zes gemeenten in Rivierenland:

Alcoholgebruik

Ooit-gebruik (lifetime-prevalentie)

Van de jongeren heeft tweederde (68%) ooit alcohol gedronken. Op basis van de twee metingen is in deze lifetimeprevalentie een daling van 7% te herkennen tussen 2006 en 2010. Bovendien is het percentage jongeren dat stelt nog nooit te hebben gedronken met 7% gestegen. In de jongste onderzochte groep (de jongeren van 12 tot en met 15 jaar) is het aandeel dat nog nooit alcohol heeft gedronken, zelfs met 20% gestegen. Bijna driekwart van deze jongeren onder de 16 jaar heeft nog nooit alcohol gedronken; vier jaar geleden speelde dit bij de circa helft van de jongeren.

De gemiddelde leeftijd waarop de jongeren volgens de herhalingsmeting de eerste ervaring met alcohol hebben is 14,6 jaar; in de eerste meting was deze gemiddelde leeftijd 13,9 jaar. Dit wijst op een inmiddels iets hogere startleeftijd voor het drinken van alcohol bij de jongeren. Deze startleeftijd loopt tussen jongens en meisjes nauwelijks uiteen.

De lifetimeprevalentie is, als gemiddelde over de groep *scholieren* van het voortgezet onderwijs in de leeftijd 12 tot en met 18 jaar, in Rivierenland lager dan bij andere vo-scholieren van deze leeftijd in Nederland.

Actueel gebruik (maandprevalentie)

Bijna de helft van de jongeren (47%) heeft in de maand voorafgaand aan het onderzoek alcohol gedronken. Circa twintig procent heeft wel eens (of vaker) alcohol gedronken maar niet in de afgelopen maand (bijna een derde van de jongeren stelt nog nooit alcohol te hebben gedronken). Het actueel alcoholgebruik is sterk uiteenlopend tussen de leeftijdsgroepen; bij de jongste groep heeft 7% in de afgelopen maand één of meerdere keren alcohol gedronken, bij de jongeren tussen 16 en 20 jaar 69% en bij de jongvolwassenen 75%.

Het huidig, actueel alcoholgebruik van jongeren is, in vergelijking met de eerste meting in 2006, aanmerkelijk afgenomen. Het aandeel jongeren dat afgelopen maand alcohol heeft gedronken, is met 10% gedaald. Er is geen significant verschil meer in het actueel alcoholgebruik tussen jongens en meisjes.

De afname van het actuele drinken onder jongeren is vooral sterk onder de jongste leeftijdsgroep van 12 tot en met 15 jaar; bij deze jongeren was in 2006 bijna een kwart (23%) actuele drinker, nu is dat gedaald naar 7%. Ook bij de andere leeftijdsgroepen is sprake van een daling in het actuele alcoholgebruik (met 7-8%). Bijna een derde van de vo-scholieren (32%) heeft in de maand voorafgaand aan het onderzoek alcohol gedronken; de maandprevalentie van alcoholgebruik van de jongeren in district Rivierenland is daarmee lager dan het landelijk gemiddelde.

Regelmatige en 'binge' drinkers

Van de jongeren die in de afgelopen maand alcohol hebben gedronken (47% van het totaal), blijkt dat ruim 40% dit één of twee keer heeft gedaan, meer dan de helft drie tot tien keer en 7% heeft in de afgelopen maand meer dan tien keer alcohol gedronken.

Er is een significant verschil tussen de jongens en meisjes in de intensiteit van het drinken; jongens drinken vaker alcohol dan meisjes. Van de jongens die afgelopen maand hebben gedronken drinkt een tiende zeer regelmatig (meer dan 10 keer in afgelopen maand).

Naast het gegeven dat jongens vaker alcohol drinken dan meisjes, neemt ook de frequentie van het alcoholgebruik toe naarmate de jongeren ouder worden; de intensiteit van het alcoholgebruik in de afgelopen maand is relatief laag bij de jongeren van 12-15 jaar en hoog bij de jongeren van 20-23 jaar. Bij deze laatst genoemde groep heeft ruim 10% in de afgelopen maand 10 keer of vaker alcohol gedronken. In vergelijking met vier jaar geleden is de (gemiddelde) frequentie van alcohol drinken onder de jongeren in alle drie leeftijdsklassen afgenomen.

Bij ruim 40% van de jongeren in Rivierenland is één keer of vaker in de afgelopen maand sprake geweest van 'binge drinken'. Dit 'binge drinking' geldt in het algemeen als een vorm van overmatig en schadelijk alcoholgebruik. Binge drinken komt significant vaker voor bij jongens dan bij meisjes. Bij bijna een kwart van de jongens (22%) is het in de afgelopen maand in drie of meer gevallen voorgekomen dat ze meer dan vijf alcoholische drankjes hebben genomen; bij meisjes is dit 6%. Het percentage 'bingedrinkers' onder de jongeren ligt in de tweede meting iets lager dan in de eerste meting van 2006; het gaat om een afname van 45% naar 41%. Deze daling is relatief het sterkst bij jongens van 18-20 jaar. Het aandeel bingedrinkers onder de 16-plus jongeren is in vergelijking met 2006 met 8-9% gedaald. Ook de gemiddelde frequentie van het bingedrinken neemt licht af.

Drinken doordeweeks en in het weekend

Een kwart van de jongeren drinkt op één of meerdere doordeweekse dagen, dit geldt significant vaker voor jongens dan voor meisjes. In vergelijking met 2006 is er een lichte daling in het aantal jongeren dat doordeweeks alcohol drinkt (deze daling is met name bij jongens te herkennen).

Er is een grote groep jongeren, ruim 80%, dat wel in het weekend alcohol drinkt. De helft van deze jongeren drinkt één avond in het weekend, een vijfde drinkt op twee avonden in het weekend. Van de jongeren drinkt circa 40% op een weekendavond vijf of meer glazen alcohol. Er is in vergelijking met 2006 nauwelijks sprake van een daling van het aantal jongeren en het avonden dat jongeren in het weekend alcohol drinken. In het drinkpatroon volgen de jongeren in de zes gemeenten een landelijk beeld: jongens drinken frequenter dan meisjes, zij drinken op meer doordeweekse dagen en op meer weekenddagen. Ook drinken zij grotere hoeveelheden per gelegenheid. Dit alles is met name het geval bij de oudere jongens. In vergelijking met een viertal jaren geleden, is het gemiddeld aantal glazen alcohol dat op de weekendavonden door de jongeren wordt gedronken wel (zeer) licht gedaald.

Oordeel ouders alcoholgebruik

De rol van de ouders als 'positieve voorbeeldfiguren' in Rivierenland was vier jaar geleden weinig richtinggevend: een groot deel van de jongeren (60%) stelde dat hun ouders het goed vonden dat zij alcohol dronken, slechts één op de tien ouders raadde het alcoholgebruik bij hun kinderen af. Op dit moment keuren ouders het drinken van alcohol door hun kinderen iets minder vaak goed; volgens de jongeren vindt 55% van hun ouders het goed. Bij een vergelijking met de eerste meting is het oordeel over de drie leeftijdsgroepen heen beschouwd derhalve niet sterk gewijzigd.

Een positieve ontwikkeling is echter dat vooral ouders van kinderen onder de 16 jaar het veel vaker niet goed vinden dat hun kinderen alcohol drinken (een afname van 38% naar 12%), ook wordt het drinken iets vaker verboden bij deze jongste groep. Ook bij de 16-19 jarigen stelt een (iets) groter deel nu dat hun ouders geen goedkeuring geven aan het drinken van alcohol en het ook iets vaker afraden. Ouders lijken daarmee minder onverschillig te zijn geworden ten aanzien van het alcoholgebruik door hun jongere kinderen.

Typen drank, locaties alcoholgebruik en –aankoop

Door jongeren worden verschillende soorten alcoholische dranken genuttigd, waarbij bier, mixdrankjes, wijn en breezers de voorkeur hebben. Jongens drinken vooral bier, meisjes drinken wijn, mixdrankjes en breezers. In vergelijking met 2006 is de populariteit van breezers iets afgenomen en van mixdrankjes licht toegenomen. De jongeren die alcohol drinken hebben een voorkeur voor het thuis drinken met familie of vrienden, op een feest, in een discotheek en bij andere vrienden thuis. In vergelijking met 2006 hebben zich hierin geen grote verschuivingen voorgedaan. In de tweede meting is bij het 'drinken thuis' wel een opsplitsing gemaakt in het 'drinken met ouders/verzorgers' en het 'drinken met vrienden'. Opmerkelijk hierbij is dat bijna 15% van de jongeren in de jongste leeftijdsklasse aangeeft dat zij thuis samen met de ouders of verzorgers alcohol drinken. Bij deze jongste groep geeft ook een klein deel aan (6%) dat zij op straat, park of ergens anders buiten drinken; dit is in vergelijking met 2006 een iets grotere groep geworden.

Het 'thuis drinken' werd in 2006 vooral door de jongste groep gedaan en bij de jongeren vanaf 16 jaar was meer sprake van drinken tijdens het uitgaan. Op dit moment is het thuis (in)drinken bij de drie leeftijdsgroepen even populair. De populariteit van het drinken in een discotheek bij 16-plus lijkt iets afgenomen. Bij de jongeren in de regio valt het op dat het drinken in keten of hokken weinig voorkomt. Alcoholhoudende dranken worden door jongeren bij de supermarkt, discotheek, café en slijter gekocht. De supermarkt is een populaire plaats voor de aankoop van drank, ook nog voor een deel van de jongeren onder de 16 jaar.

Negatieve effecten alcoholgebruik

Een klein deel van de drinkende jongeren (3%) geeft aan dat hun alcoholgebruik een negatief effect heeft op hun prestaties op school of werk; dit percentage ligt iets hoger dan bij de meting vier jaar geleden (1%). Het alcoholgebruik leidt bij een grote groep jongeren (20%) tot normovertredend gedrag, zich vooral uitend in overlast en vandalisme; het gaat hier met name om jongens van 20-23 jaar. Het door de jongeren zelfgerapporteerde wangedrag vanwege het drankgebruik, is globaal beschouwd in 2010 op hetzelfde niveau als in 2006. Het drinken van alcohol heeft volgens 6% van deze jongeren ook wel eens tot politiecontacten geleid; het gaat ook hier vooral om jongens, vanaf 16 jaar. Het percentage jongeren dat in 2010 in aanraking kwam met de politie vanwege hun drinkgedrag is ook vergelijkbaar met 2006.

Softdrugsgebruik

Ooit- en actueel gebruik

Een vijfde deel van de jongeren heeft ooit wel eens softdrugs gebruikt; jongens hebben significant vaker 'wel eens' geblowd dan meisjes. Het aantal jongeren dat wel eens geblowd heeft, neemt sterk toe in de leeftijdsgroep van 16 en ouder. In de leeftijd 20-23 jaar blijkt dat bijna 40% van de jongeren wel eens geblowd heeft; bij de 12-15 jarigen is dit gemiddeld 3%.

Het ooit-gebruik van softdrugs is gemiddeld in 2010 iets lager dan in 2006; een lichte daling van 23% naar 21% over de gehele groep van 12-23 jaar beschouwd. Deze daling doet zich alleen voor in de leeftijdsgroep 20-23 jaar, waar het ooit-gebruik is afgenomen van 49% naar 39%. Bij de 12-19 jarigen is het ooit-gebruik van cannabis onverminderd.

Van de scholieren van het voortgezet onderwijs van 12-18 jaar in de zes gemeenten heeft 11% wel eens of vaker geblowd; dit zijn er evenveel als in 2006. Het ooit-gebruik onder deze groep is lager dan het landelijk gemiddelde (17% van deze scholieren heeft ooit cannabis gebruikt).

Bij de jongeren die wel eens geblowd hebben, heeft ruim een kwart (26%) ook in de afgelopen maand geblowd. Het actuele, frequentere softdrugsgebruik is vooral te herkennen bij jongens in de leeftijd 16 tot 20 jaar. In vergelijking met vier jaar geleden is het percentage actuele softdruggebruikers onder de 12-15 jarigen en 16-19 jarigen licht gedaald; bij de oudste leeftijdsgroep is dit actueel gebruik echter toegenomen. De jongste groepen softdrugsgebruikers zijn met andere woorden iets minder frequent of minder regelmatig gaan blowen, terwijl in de oudste groep meer actuele blowers zijn gekomen.

Van alle scholieren van 12 tot en met 18 jaar in de zes gemeenten stelt 3% in de afgelopen maand te hebben geblowd. Dit cijfer ligt lager dan de 8% van de scholieren die in het landelijk peilstationsonderzoek hebben aangegeven afgelopen maand hasj of wiet te hebben gebruikt (2008). Er is in dit gebruik geen verschil met vier jaar geleden: ook toen was 3% van de 12-18 jarigen in Rivierenland een actuele cannabisgebruiker.

Regelmatig softdrugsgebruik

Bij de jongeren die afgelopen maand hebben geblowd, blijkt bijna een kwart een zeer regelmatige gebruiker te zijn (20 keer of vaker per maand). Ofschoon softdrugsgebruik veel minder wijdverbreid is dan alcoholgebruik, komt het blowen van hasj of wiet bij jongeren in de leeftijd 16-24 jaar veel voor en ook de frequentie van het blowen is bij de regelmatige gebruikers vaak hoog. Er zijn geen grote verschillen in de intensiteit van het softdruggebruik door jongeren tussen de huidige situatie en vier jaar geleden.

Locaties van softdrugs aankoop en -gebruik

De twee belangrijkste kanalen voor het verkrijgen van softdrugs door jongeren zijn vrienden en coffeeshops. Bij de jongste leeftijdsgroep zijn naast vrienden ook schoolgenoten een belangrijk kanaal voor softdrugs aangezien de aankoop via coffeeshops voor hen veel lastiger is. De coffeeshop is vooral een belangrijke leverancier voor de gebruikende jongeren van 20-23 jaar. Ook is de coffeeshop, ondanks de leeftijdsgrens van minimaal 18 jaar, een locatie waar een klein deel van de blowende scholieren (onder de 18 jaar) softdrugs aanschaffen. Er zijn in de afgelopen jaren lichte verschuivingen te herkennen in de locaties waarvoor jongeren voorkeur hebben om te blowen: zo blowen vooral de jongeren vanaf 16 jaar meer thuis en bij vrienden (en ook coffeeshop) en minder op straat, terwijl de jongste groep verhoudingsgewijs juist veel vaker op straat en parken is gaan blowen en minder vaak in coffeeshop en op of rond school. Dit betekent ook dat het blowen door de jongens onder de 16 jaar meer zichtbaar wordt in de publieke ruimte.

Oordeel van ouders softdrugsgebruik

Het gebruik van softdrugs wordt door de ouders veel minder getolereerd dan het drinken van alcohol: 6% van de ouders keurt het blowen goed, bij alcohol is dit 55%. Drugsgebruik wordt door de ouders, in tegenstelling tot alcoholgebruik, derhalve nauwelijks geaccepteerd. De herhalingsmeting wijst wel uit dat ouders in vergelijking met vier jaar geleden het softdrugsgebruik van hun kinderen minder vaak afraden of verbieden, maar bovendien is men minder vaak op de hoogte van het blowen door hun kinderen (bijna de helft van de ouders weet het niet).

Negatieve effecten softdrugsgebruik

Een deel van de blowende jongeren (15%) geeft aan dat hun softdrugsgebruik een negatief effect heeft op hun prestaties op school of werk; dit percentage ligt iets hoger dan bij de meting vier jaar geleden (12%). Het gebruik van softdrugs heeft op dit moment voor 4% van de jongeren ook wel eens tot politiecontacten geleid; hierin zit een significant verschil tussen jongens en

meisjes. Het aandeel jongeren met politiecontacten vanwege cannabisgebruik is gemiddeld beschouwd vergelijkbaar met de eerste meting in 2006 (4%). Het percentage jongens met politiecontacten is wel licht gestegen en bij de meisjes gereduceerd.

Harddrugsgebruik

Ooit- en actueel gebruik

Van de jongeren in de zes gemeenten geeft op dit moment 5% aan wel eens harddrugs te hebben gebruikt. Dit gebruik ligt een fractie lager dan in 2006 (6%). Het harddrugsgebruik speelt vooral bij de jongeren van 20-23 jaar, maar het gebruik is bij deze groep in vergelijking met 2006 wel gedaald (van 17% naar 12%). Van de jongeren die harddrugs gebruiken heeft 35% dit ook afgelopen maand gedaan; de maandprevalentie van harddrugs, gezien over alle jongeren, is 1,3%. Bij de gebruikende jongeren, van vooral 16-24 jaar, blijken met name XTC en speed populair te zijn.

Het ooit- en actueel harddrugsgebruik onder vo-scholieren in Rivierenland ligt lager dan het landelijk gemiddelde. Het actueel harddrugs onder deze scholieren in Rivierenland kent een zeer lichte daling sinds de eerste meting.

Regelmatische harddrugsgebruikers

Bij een beoordeling van het (regelmatig) harddrugsgebruik blijkt dat in de zes gemeenten:

- geen/nauwelijks jongeren van 12-15 jaar als gebruiker van harddrugs worden gerapporteerd;
- bij 4% van de jongeren van 16 tot 20 jaar sprake is van experimenteel en soms recentelijk gebruik;
- bij de groep jongvolwassenen circa 5% regelmatig harddrugs (vooral XTC) gebruikt.

Voorkeuren voor drugs

Van de jongeren die in hun leven één of meerdere harddrugs hebben gebruikt of nog gebruiken, komt naar voren dat in aantallen gebruikers XTC de meest populaire drug was en blijft, gevolgd door paddo's, cocaïne en amfetaminen. Heroïne wordt niet of nauwelijks gebruikt. Twee procent van de jongeren geeft op dit moment aan dat zij wel eens GHB hebben gebruikt.

Locaties van gebruik en aanbod

De groep jongeren die harddrugs gebruikt doet dit bij voorkeur in een discotheek, op een feest of houseparty; bovendien wordt ook relatief vaak bij vrienden thuis gebruikt.

Negatieve effecten harddrugsgebruik

Een tiende deel van de harddrugsgebruikers merkt negatieve gevolgen voor hun prestaties op school of werk en het gebruik van harddrugs leidt bij 2% van deze gebruikende jongeren tot politiecontacten. In vergelijking met vier jaar geleden rapporteren op dit moment minder jongeren over negatieve gevolgen van het harddrugsgebruik en over politiecontacten.

Combinatiegebruik van alcohol en drugs

Het gelijktijdig, gecombineerd gebruik van alcohol en drugs door jongeren is afgenomen. In 2006 combineerde 10% van de jongeren wel eens alcohol en drugs, op dit moment is dat 3%. Vooral de combinatie alcohol samen met wiet/hasj werd en wordt soms nog (vooral) door jongens toegepast.

Kennis van het project 'Jongeren, Alcohol en Drugs Rivierenland'

Bekendheid met het project Jongeren, Alcohol en Drugs Rivierenland

Van de jongeren in de zes gemeenten weet bijna 40% dat in hun omgeving een project wordt uitgevoerd om jongeren op de hoogte te stellen van de risico's van het gebruik van alcohol en drugs; het merendeel van de jongeren is hier derhalve nog niet (goed) van op de hoogte. Vooral de jongeren van 12-15 jaar en leerlingen van de vmbo-opleiding zijn vaker bekend met het project dan de jongeren van 16 jaar en ouder en scholieren van een havo/vwo-opleiding.

Ofschoon de aanpak in Rivierenland, als zijnde een specifiek 'project', aan bekendheid kan winnen, heeft het overgrote deel van de jongeren (bijna 90%) van één of meerdere aan het project gelieerde activiteiten gehoord; iets meer dan 10% heeft van geen één van de activiteiten vernomen.

De jongeren zijn vooral bekend met de voorlichtingsactiviteiten die op scholen worden ondernomen in het kader van alcohol- en drugsmatiging, gevolgd door de alcoholvrije feesten en de controle op leeftijd bij de verkoop van alcohol. Ook de ingangscontroles op alcoholgebruik bij de organisatie van (school)feesten zijn redelijk bekend (bij een derde van de jongeren). De overige activiteiten zijn minder goed bekend, dan wel worden minder vaak expliciet benoemd.

Kennis- en gedragsverandering met betrekking tot het drinken van alcohol

De informatie die jongeren hebben verkregen over alcoholgebruik heeft bij één op de tien jongeren tot een positief effect geleid; 10% van de, vooral jongste groep, jongeren is door de verkregen informatie meer overtuigd geraakt van de risico's van alcoholgebruik voor de gezondheid dan zij in een eerder stadium was.

Bovendien stelt 10% van de jongeren dat zij door de voorlichting over alcohol feitelijk minder zijn gaan drinken. Vooral jongeren in de jongste categorie van 12-15 jaar geven relatief vaak aan dat zij minder alcohol zijn gaan drinken.

Belangrijkste bevindingen

De belangrijkste bevindingen uit het onderzoek over het gebruik van genotmiddelen worden puntsgewijs op een rij gezet:

- **Alcoholgebruik onder jongeren is afgenomen**
het alcoholgebruik door jongeren in Rivierenland is in de periode 2006-2010 afgenomen; dit geldt zowel voor het ooit-gebruik als voor het actueel gebruik. De gemiddelde lifetimeprevalentie over de groep jongeren van 12 tot 24 jaar is met 7% en de maandprevalentie met 10% afgenomen (respectievelijk van 75% naar 68% en van 57% naar 47%)
- **Vooral jongste groep drinkt minder en start op iets latere leeftijd met alcohol**
de daling in het alcoholgebruik heeft zich in belangrijke mate voorgedaan onder de jongeren tot 16 jaar; het aantal jongeren in deze groep dat nog nooit alcohol heeft gedronken is aanzienlijk toegenomen en het actueel alcoholgebruik is fors afgenomen. De gemiddelde startleeftijd voor het drinken van alcohol is met ruim een half jaar (tot 14,5 jaar) verhoogd; jongeren beginnen, met andere woorden, iets later met drinken
- **Frequentie en intensiteit van alcoholgebruik licht gedaald**
de frequentie van het (regelmatig) alcoholgebruik is onder de gehele groep van 12 tot en met 23 jaar licht afgenomen ten opzichte van vier jaar geleden en het aantal 'binge drin-

kers' is vooral onder de jongeren ouder dan 16 jaar (licht) gedaald. Ook de gemiddelde frequentie van het 'binge drinken' is iets gedaald. Het globale beeld is dat de frequentie en intensiteit van het alcoholgebruik, ook bij de mannelijke jongvolwassenen, licht is afgenomen

- **Ouders keuren drinken van alcohol door jongere pubers minder vaak goed**
ouders keuren het gebruik van alcohol door jongeren onder de 16 jaar vaker af; één op de twaalf ouders verbiedt het drinken door deze jongeren (was eerst één op de vijftientig ouders). De boodschap 'geen alcohol onder de 16 jaar' lijkt aan te slaan bij ouders. Desalniettemin geeft 15% van deze jongeren (ook) aan samen met hun ouders te drinken
- **Softdrugsgebruik bij jongeren gelijk gebleven**
het gebruik van cannabis onder de jongeren is globaal beschouwd weinig veranderd sinds 2006. Een vijfde deel van hen heeft ooit cannabis gebruikt en een kwart van deze groep is een actuele softdrugsgebruiker. Het ooit-gebruik van cannabis is licht afgenomen bij de groep jongvolwassenen, terwijl het actueel gebruik onder deze 20-23 jarigen is toegenomen. Het blowen van hasj of wiet komt bij jongeren in de leeftijd 16-20 jaar veel voor en ook de frequentie van het blowen is bij de regelmatige gebruikers vaak hoog. Er zijn geen grote verschillen in de intensiteit van het softdruggebruik door jongeren tussen de huidige situatie en vier jaar geleden
- **Harddrugsgebruik nagenoeg gelijk**
het gebruik van harddrugs, vooral voorkomend onder de jongeren van 20-23 jaar, is bij deze groep zeer licht afgenomen (gemiddeld over de groep van 12-24 jaar van 6% naar 5%)
- **Minder vaak combinatiegebruik van alcohol en drugs onder jongeren**
de groep jongeren die alcohol en drugs gelijktijdig bij één gelegenheid gebruiken is kleiner geworden
- **Inspanningen gericht op alcoholmatiging onder jongeren beginnen vruchten af te werpen**
het regionale project 'Jeugd, alcohol en drugs' is bekend bij 40% van de jongeren; het project kan vooral aan bekendheid winnen bij de groep jongeren van 16 jaar en ouder. De jongeren zijn vooral bekend met de voorlichtingsactiviteiten op scholen, gevolgd door de alcoholvrije feesten en de controle op leeftijd bij de verkoop van alcohol. Eén op de tien jongeren is door de verkregen informatie meer overtuigd geraakt van de risico's van alcoholgebruik voor de gezondheid dan zij in een eerder stadium was. Bovendien stelt één op de tien jongeren dat zij door de voorlichting over alcohol feitelijk ook minder is gaan drinken. De jongste groep van 12-15 jaar is het meest ontvankelijk gebleven; onder hen stelt een kwart minder te zijn gaan drinken, bij de 16-jarigen en ouder stelt circa 6% dat zij het drankgebruik heeft verminderd.

1. Inleiding

1.1 Landelijke ontwikkelingen in alcohol- en drugsgebruik

Alcohol

Uit het meest recente jaarbericht van de Nationale Drug Monitor (NDM)⁵ komt naar voren dat alcoholgebruik in de Nederlandse samenleving nog steeds wijdverbreid is. Het aantal recente consumenten van alcohol in de bevolking van 15-64 jaar ligt op 85%, bij actueel gebruik is dit 78%; deze percentages zijn de laatste jaren vrij stabiel⁶. Het percentage 'binge drinkers' daalde in de periode 2001-2005 van 40 naar 35 procent⁷.

Het alcoholgebruik onder scholieren van het middelbaar onderwijs is tussen 1999 en 2003 daarentegen redelijk sterk toegenomen. In 1999 had 74% van de leerlingen ervaring met alcohol, in 2003 was dit 85%. De stijging deed zich met name voor onder jonge meisjes tussen de twaalf en veertien jaar; in 2003 had 68% van de 12-jarige meisjes al eens alcohol gedronken, in 1999 was dit nog 38%.

In vergelijking met scholieren uit andere Europese landen drinken Nederlandse scholieren van 15 en 16 jaar vaak alcohol. Alleen scholieren in Oostenrijk drinken nog vaker. In de maand voorafgaand aan het onderzoek dronk bijna een kwart (24%) van de Nederlandse scholieren meer dan tien keer alcohol, vergeleken met 10% gemiddeld in Europa.

Nederlandse scholieren drinken ook iets meer alcohol per keer dan het Europese gemiddelde, maar landen zoals Denemarken, Engeland en Noorwegen scoren beduidend hoger.

Het risico van alcoholgebruik wordt door Nederlandse scholieren laag ingeschat. Slechts 18% van de scholieren verwacht negatieve gevolgen van het eigen alcoholgebruik, zoals schade aan de gezondheid of problemen met de politie, vergeleken met 32% gemiddeld in Europa. Samen met Duitsland scoort Nederland hiermee het laagst.⁸

Uit peilstationsonderzoeken van het Trimbos-instituut is naar voren gekomen dat het alcoholgebruik onder jongeren inmiddels (in de periode 2003-2007) aan verandering onderhevig is⁹. De volgende belangrijkste trends zijn onder jongeren te constateren:

- het aantal scholieren dat ooit alcohol heeft gedronken is in 2007 gedaald ten opzichte van 2003;
- ook het (actuele) alcoholgebruik in de afgelopen maand is ten opzichte van 2003 gedaald;
- deze daling in het gebruik van alcohol ooit in het leven en in de laatste maand is uitsluitend aanwezig onder scholieren in de leeftijd van 12 tot en met 14 jaar. Bij de oudere leeftijdsgroepen is het alcoholgebruik stabiel;

⁵ Laar, M. van, e.a., Nationale Drug Monitor, Jaarbericht 2009, Trimbos-instituut, Utrecht, 2010. Redelijk vergelijkbare gegevens komen naar voren in: Rodenburg, G. e.a., Nationaal Prevalentie Onderzoek Middelengebruik 2005, IVO Rotterdam, 2007.

⁶ Bij 'recent gebruik' wordt bedoeld het gebruik van alcohol in de afgelopen 12 maanden, bij 'actueel gebruik' gaat het om het drinken van alcohol in de afgelopen maand.

⁷ Bij 'binge drinken' gaat het om het nuttigen van vijf of meer alcoholische drankjes op één gelegenheid in een periode van vier weken.

⁸ European School Survey on Alcohol and Other Drugs (ESPAD, 2007), een grootschalig Europees onderzoek naar roken, drinken en drugsgebruik onder scholieren van 15 en 16 jaar, 2009.

⁹ Monshouwer, K., e.a., Jeugd en riskant gedrag 2007, Kerngegevens uit het peilstationsonderzoek scholieren, Utrecht. 2008.

- het aantal scholieren dat ooit dronken is geweest, is gedaald onder 12- tot en met 14-jarigen, maar (actueel) dronkenschap in de afgelopen maand is stabiel gebleven ten opzichte van 2003;
- het aantal scholieren dat in de afgelopen vier weken 5 glazen of meer heeft gedronken bij één gelegenheid (binge drinken), is ten opzichte van 2003 eveneens gedaald onder 12- tot en met 14-jarigen. Onder de actuele drinkers is het binge drinken echter stabiel gebleven.

Onrust over de alarmerende stijging van alcoholgebruik bij jonge kinderen en meer kennis over de hersenschade die alcohol kan veroorzaken, hebben ertoe geleid dat op verschillende fronten in het land preventieve activiteiten zijn ondernomen. Deze hebben zich vooral gericht op ouders en de sleutelrol die zij spelen in het alcoholgebruik van hun opgroeiende kind. Ook veel scholen en gemeenten hebben activiteiten ontwikkeld op dit gebied. Het lijkt dat deze acties voor de 12 tot 14 jarigen resultaat hebben opgeleverd. Ofschoon het alcoholgebruik nog steeds hoog is, is optimisme op zijn plaats over de mogelijkheden om alcoholgebruik bij deze jongeren terug te dringen.

Bij jongeren vanaf 15 jaar zijn echter weinig verschillen met voorafgaande jaren te constateren. Het niveau van alcoholconsumptie bij deze leeftijdsgroep blijft onrustbarend hoog. Deze bevindingen geven aan dat het van groot belang is om de activiteiten gericht op alcoholreductie bij jongeren te handhaven en de aanpak voor de wat oudere leeftijdsgroepen aan te scherpen.

Drugs

Het cannabisgebruik onder scholieren bereikte vijftien jaar geleden een piek maar neemt sindsdien geleidelijk af. Uit de meest recente landelijke cijfers blijkt dat 17% van de jongeren ooit in het leven heeft geblowd en 8% nog in de afgelopen maand (Monshouwer, et al., 2008). Iets meer jongens dan meisjes gebruiken cannabis, de schoolniveaus verschillen nauwelijks wat betreft het percentage gebruikers. Wel blowen de jongeren op het laagste niveau van het VMBO frequenter en roken ze meer joints per keer dan op het VWO. Intensieve gebruikers kunnen van cannabis afhankelijk worden. Jongeren met een uitgesproken voorkeur voor 'sterke' cannabis lopen ook een gerede kans op afhankelijkheid. Onder uitgaande jongeren en vooral 'probleemjongeren' komt cannabisgebruik relatief vaak voor.

Gebruik van harddrugs als XTC, cocaïne, amfetamine en heroïne blijft geleidelijk dalen en komt weinig voor onder scholieren. Het percentage scholieren dat de afgelopen maand nog heeft gebruikt, bedraagt voor alle harddrugs en paddo's minder dan 1% (Monshouwer, et al., 2008).

1.2 Regionaal gebruik van alcohol en drugs onder scholieren in Gelderland

Voor enig vergelijkend inzicht in regionale ontwikkelingen in het alcohol- en drugsgebruik onder jongeren, bespreken we kort het E-MOVO onderzoek zoals dat onder meer in Gelderland ieder vier jaar wordt uitgevoerd.

E-MOVO omvat een internetenquête, door de GGD-en georganiseerd, die klassikaal wordt ingevuld door leerlingen in het voortgezet onderwijs uit klas 2 en 4. Belangrijke onderwerpen zijn gezondheid en leefstijl.

Het E-MOVO onderzoek wordt onder meer in Gelderland Midden uitgevoerd zodat een regionale vergelijking kan worden gemaakt. In het onderstaande bespreken we resultaten van E-MOVO 2007 waarover door Hulpverlening Gelderland Midden (HGM) is gerapporteerd¹⁰. Het werkgebied van HGM betreft 16 gemeenten, waaronder ook de zes gemeenten in het politiedistrict Rivierenland.

Een belangrijk aspect van de onderzoeksmethode van E-MOVO is dat alleen jongeren van klas 2 en 4 van de middelbare scholen in de monitoring worden opgenomen. Om enige vergelijking met de resultaten van E-MOVO mogelijk te maken, hebben we bij de bespreking van onze enquêteresultaten op verschillende aspecten een aparte analyse gemaakt voor de groep 'scholieren' van 12 tot en met 16 jaar woonachtig in de zes gemeenten in het district Rivierenland (zie hoofdstuk twee).

Alcohol

Van de jongeren uit klas twee en vier van het voortgezet onderwijs uit de regio Gelderland Midden heeft 64% in zijn leven weleens alcohol gedronken. Dit percentage, gemeten in 2007, is lager dan in 2003 (71%). Meer jongeren op het vmbo (69%) dan jongeren op havo/vwo (59%) hebben weleens alcohol gedronken. Bijna de helft van de jongeren (49%) heeft in de afgelopen vier weken alcohol gedronken. Dit is in 2007 een stuk lager dan in 2003 (63%). Meer jongeren op het vmbo (54%) dan jongeren op havo/vwo (43%) hebben alcohol gedronken. Van de jongeren heeft 34% in de afgelopen vier weken weleens vijf of meer drankjes met alcohol bij één gelegenheid gedronken (binge drinken). Dit is in 2007 minder dan in 2003 (40%). Het ooit- en actueel gebruik van alcohol en het 'binge drinken' onder deze scholieren in Gelderland Midden is derhalve in de periode 2003-2007 aanzienlijk afgenomen.

Drugs

Van deze leerlingen in het voortgezet onderwijs in Gelderland Midden heeft (in 2007) 14% ooit softdrugs gebruikt en 7% heeft dit in de afgelopen vier weken gebruikt (was 8% in 2003). Deze laatste groep wordt als actuele gebruikers betiteld. Van alle leerlingen kreeg 7% weleens op school softdrugs aangeboden. De helft van de leerlingen die softdrugs hebben gebruikt, geeft aan dat hun ouders dit niet weten. Van de leerlingen heeft 4% ooit harddrugs gebruikt en 2% geeft aan in de afgelopen vier weken harddrugs te hebben gebruikt (was bijna 3% in 2003). Het gebruik van soft- en harddrugs door de scholieren in Gelderland Midden is in de periode 2003-2007 derhalve (zeer) licht gedaald.

Gegevens van het E-MOVO onderzoek in de regio Gelre-IJssel (2007), komen nagenoeg overeen met de resultaten van het onderzoek in Gelderland Midden en wijzen tevens op een behoorlijk afnemend gebruik van alcohol onder scholieren en een lichte afname van het cannabisgebruik¹¹.

¹⁰ Rexwinkel, H. e.a., Gezondheid, welzijn en leefstijl van jongeren, Regio Gelderland Midden. Resultaten van het E-MOVO onderzoek 2007, mei 2008.

¹¹ GGD Gelre-IJssel, Gezondheid en leefstijl van jongeren in de regio Gelre-IJssel. Resultaten van E-MOVO 2007, 2008.

1.3 Doel van het onderzoek

Het herhalingsonderzoek heeft tot doel een helder en accuraat beeld te geven van de huidige aard en omvang van het alcohol- en drugsgebruik onder jongeren in het politiedistrict Rivierenland. De doelgroep omvat jongeren van 12 tot 24 jaar, woonachtig in de zes gemeenten vallend binnen het politiedistrict Rivierenland (politieregio Gelderland Midden).

De onderzoeksresultaten worden daarbij vergeleken met de enquêteresultaten van de nulmeting die BBSO najaar 2006 heeft uitgevoerd. De herhalingsmeting geeft aldus een goede en betrouwbare basis voor vergelijkingen tussen het huidig alcohol- en drugsgebruik en het gebruik van genotmiddelen vier jaar geleden.

Centrale vraag naar alcohol- en drugsgebruik van jongeren

De algemene onderzoeksvraag betreft 'de huidige aard en omvang van het alcohol- en drugsgebruik onder jongeren in het politiedistrict Rivierenland'. Deze hoofdvraag is nader uiteengelegd in een aantal deelvragen die we naar enkele thema's hebben ingedeeld.

Voor een adequate en eenduidige meting is de vragenlijst van de nulmeting gehanteerd, zodat de vraagstelling en rubricering van antwoordcategorieën identiek zijn. Bovendien zijn in het kader van de herhalingsmeting enkele aanvullende vragen toegevoegd die betrekking hebben op de kennis die jongeren hebben van het project en op de mogelijke veranderingsgezindheid in het drank- en drugsgebruik van jongeren, (mede) naar aanleiding van de verkregen informatie over het alcohol- en drugsmatigingsproject.

Onderzoeksvragen

- hoeveel jongeren in de gemeenten in het politiedistrict Rivierenland gebruiken (regelmatig) alcohol en/of drugs; wat is hun aandeel in de totale populatie van jongeren in de gemeenten in de leeftijd 12 tot 24 jaar?
- wat zijn de achtergronden en kenmerken van de jongeren die alcohol en/of drugs gebruiken (naar leeftijd, geslacht, opleiding/type voortgezet onderwijs, woonplaats)?
- welke soorten alcohol en drugs gebruiken jongeren en hoeveel gebruiken ze?
- wat zijn redenen van het alcohol- en drugsgebruik van deze jongeren?
- wanneer zijn jongeren met het alcohol- en drugsgebruik begonnen (op welke leeftijd)?
- wanneer, op welke momenten gebruiken de jongeren alcohol en drugs, waar gebruiken jongeren drugs?
- hoe komen jongeren aan alcohol en drugs, met wie gebruiken jongeren drugs?
- wat zijn de door de jongeren gerapporteerde effecten van het gebruik van alcohol en drugs?
- wat is het oordeel van ouders over het alcohol- en drugsgebruik van jongeren?
- zijn jongeren bekend met het alcoholmatigingsproject in Rivierenland; met welke inzet/acties van het project zijn zij bekend?
- is de kennis over en het gebruik van genotmiddelen door jongeren veranderd (mede) vanwege de informatie die zij over (activiteiten van) het project hebben ontvangen?

1.4 Onderzoeksaanpak

Om een breed en kwantitatief onderbouwd beeld te krijgen van de huidige aard en omvang van het alcohol- en drugsgebruik door jongeren is een grootschalige (herhalings)enquête uitgevoerd. De enquête betreft wederom een '*self report studie*', dat wil zeggen dat jongeren zelf een beoordeling geven van hun alcohol- en drugsgebruik. Een dergelijke benadering en vraagstelling wordt ook in andere onderzoeken naar het gebruik van genotmiddelen vaak gebruikt (zie onder meer onderzoeken van het Trimbos-instituut en van de GGD-en).

In de enquête zijn vragen opgenomen die voor een belangrijk deel voortvloeien uit de thema's die bij de deelvragen zijn genoemd. Het gaat onder meer om de volgende aandachtspunten bij het gebruik van alcohol en drugs: welk product, hoe vaak, hoeveel, combinatie gebruik genotmiddelen, locatie van gebruik, redenen van gebruik en oordeel ouders. De herhalingsmeting geeft voor de verschillende thema's zicht op de mogelijke wijzigingen die na de nulmeting van najaar 2006 zijn opgetreden. Hiertoe wordt in de rapportage een overzicht gegeven van de resultaten in 2006 en 2010 naar de onderscheiden leeftijdsgroepen, met een duidelijke rubricering naar doelgroepen.

Op basis van aselechte steekproeven uit de GBA's zijn in de zes gemeenten 5.250 jongeren in de leeftijd van 12 tot en met 23 jaar aangeschreven met het verzoek om aan de enquête mee te werken. Deze brief is door de gemeente opgesteld en door de betrokken burgemeester of door een wethouder ondertekend. De betreffende vragenlijst is door middel van internet ter beschikking gesteld en ingevuld. De enquête is in december 2010 afgenomen.

2. Alcohol- en drugsgebruik jongeren Rivierenland

2.1 Het gebruik van alcohol door jongeren

Alcoholgebruik afgelopen maand (actueel gebruik)

Een van de indicatoren die vaak gebruikt worden om zicht te krijgen op het alcoholgebruik van jongeren is de maandprevalentie; het betreft de vraag aan de jongere of hij of zij in de maand voorafgaand aan het onderzoek alcohol heeft genuttigd.

Deze vraag wordt op dit moment door 47% van de jongeren in de zes gemeenten bevestigend beantwoord. Circa twintig procent heeft wel eens (of vaker) alcohol gedronken maar niet in de afgelopen maand. Bijna een derde van de jongeren stelt nog nooit alcohol te hebben gedronken.

Tabel 1 Actueel alcoholgebruik, in afgelopen maand (naar geslacht, in %)¹²

	jongens	meisjes	totaal
ja	48	46	47
niet in afgelopen vier weken, wel daarvoor	21	21	21
nee, nog nooit	31	33	32
Totaal			100

Er is geen significant verschil (meer) in het actueel alcoholgebruik tussen jongens en meisjes.

Het alcoholgebruik is sterk uiteenlopend tussen de leeftijdsgroepen; bij de jongeren onder de 16 jaar heeft 7% in de afgelopen maand één of meerdere keren alcohol gedronken, bij de jongeren tussen 16 en 20 jaar is dit 69% en bij jongeren van 20 tot 24 jaar 75%. Er is derhalve een enorme stijging in het alcoholgebruik onder jongeren vanaf hun 16e jaar.

De jongeren die stellen nog nooit alcohol te hebben gedronken zijn vooral in de groep 12-15 jarigen te vinden (en daarbinnen de 12-13 jarigen); bij de andere jongeren zegt slechts 6-8% nog nooit alcohol te hebben genuttigd. De prevalentie van alcoholgebruik wijkt bij de jonge groep van 12-15 jaar significant af van jongeren van 16 jaar en ouder.

Tabel 2 Actueel alcoholgebruik, afgelopen maand (naar leeftijd, in %)

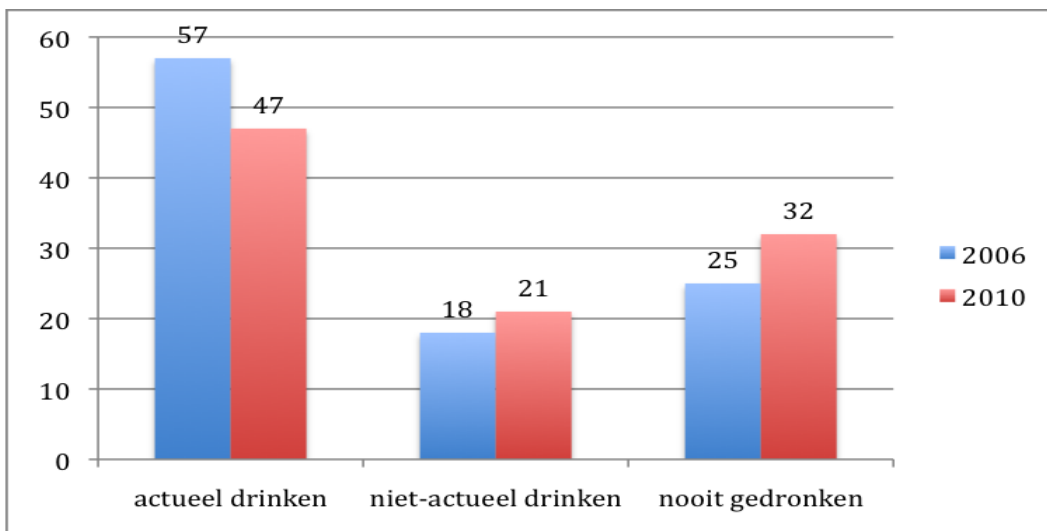
	12-15	16-19	20-23	totaal
ja	7	69	75	47
niet in afgelopen maand, wel daarvoor	19	24	20	21
nee, nog nooit	74	8	6	32
Totaal				100

¹² In de gepresenteerde tabellen worden voor de leesbaarheid alleen de (veelal kolom-)percentages vermeld. Ook komt het vanwege de afronding van percentages in enkele gevallen voor dat het totaalpercentage niet op 100% uitkomt maar op 99% of 101%.

Alcoholgebruik; eerste en tweede meting; 2006-2010

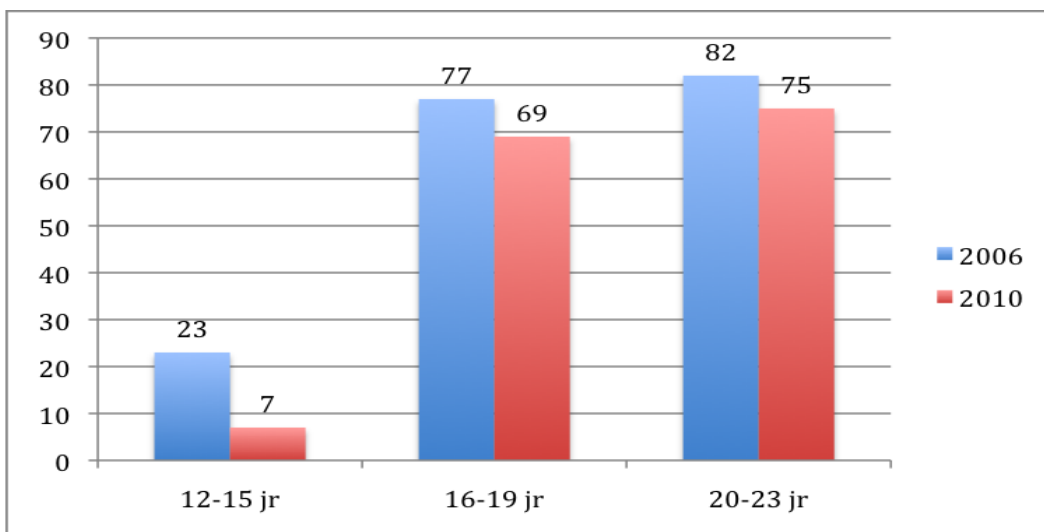
Het huidige, actueel alcoholgebruik van jongeren is, in vergelijking met de eerste meting in 2006, aanmerkelijk afgenomen. Het aandeel jongeren dat afgelopen maand alcohol heeft gedronken, is met 10% gedaald; bovendien is het percentage jongeren dat stelt nog nooit te hebben gedronken met 7% gestegen. De groep jongeren die ooit wel eens alcohol heeft gedronken is nagenoeg ongewijzigd gebleven.

Grafiek 1 Actueel en niet-actueel alcoholgebruik jongeren, 2006-2010 (in %)

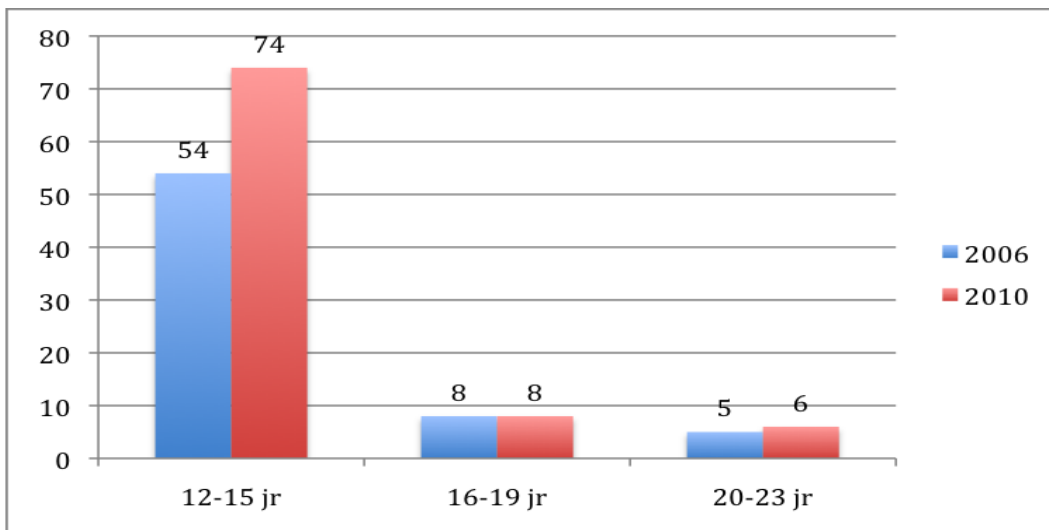
De afname van het actuele drinken onder jongeren is vooral sterk onder de jongste leeftijdsgroep van 12 tot en met 15 jaar; bij deze jongeren was in 2006 bijna een kwart (23%) actuele drinker, nu is dat gedaald naar 7%. Ook bij de andere leeftijdsgroepen is sprake van een daling in het actuele alcoholgebruik:

Grafiek 2 Actueel alcoholgebruik jongeren, 2006-2010, naar leeftijdscategorie

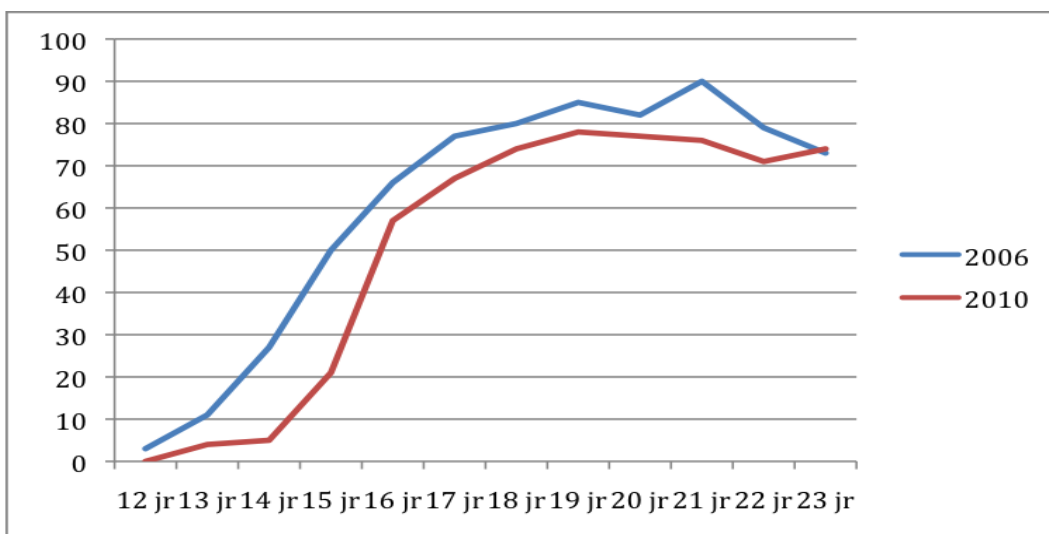
Bovendien blijkt dat onder de jongeren onder de 16 jaar het aandeel dat nog nooit alcohol heeft gedronken, is gestegen van 54% in 2006 naar 74% in 2010. Bij de andere leeftijdscategorieën is hierin geen wijziging opgetreden:

Grafiek 3 Jongeren die nog nooit alcohol hebben gedronken, 2006-2010 naar leeftijdscategorie

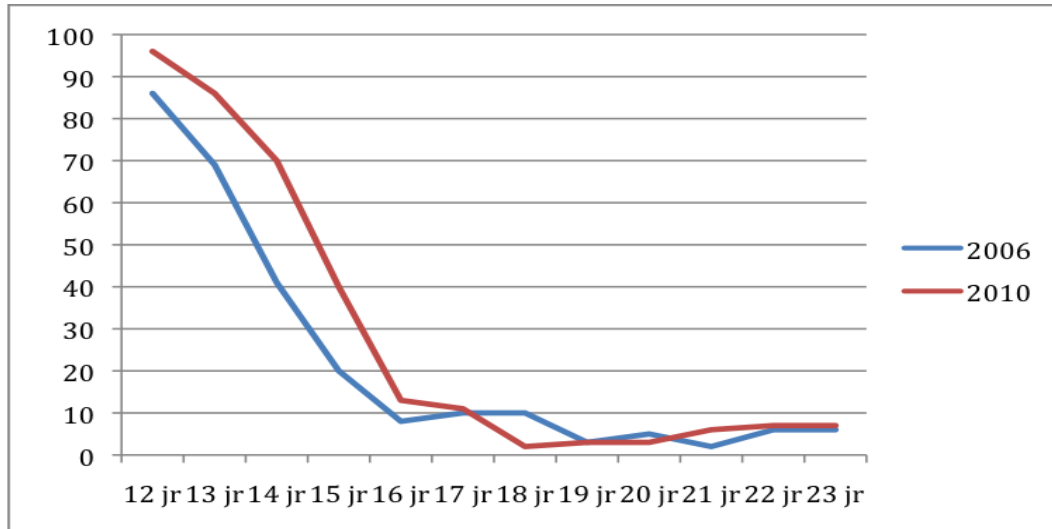
Ook uit de volgende grafiek kan worden afgeleid dat jongeren in de zes gemeenten in Rivierland in 2010 op een iets latere leeftijd en in mindere mate alcohol drinken dan vier jaar geleden. De startleeftijd van het drinken van alcohol is, gemiddeld beschouwd, verhoogd (jongeren starten met andere woorden op iets latere leeftijd met drinken) en het aantal jongeren dat regelmatig drinkt ligt in 2010 lager dan in 2006.

Grafiek 4 Actueel alcoholgebruik jongeren, 2006-2010, naar leeftijd (in %)

Andersom beschouwd, is het nooit-gebruik van alcohol onder jongeren procentueel toegenomen waarbij jongeren dit ook langer ‘volhouden’ dan in 2006:

Grafiek 5 Nooit-alcoholgebruik jongeren, 2006-2010, naar leeftijd (in %)

Actueel alcoholgebruik naar gemeente

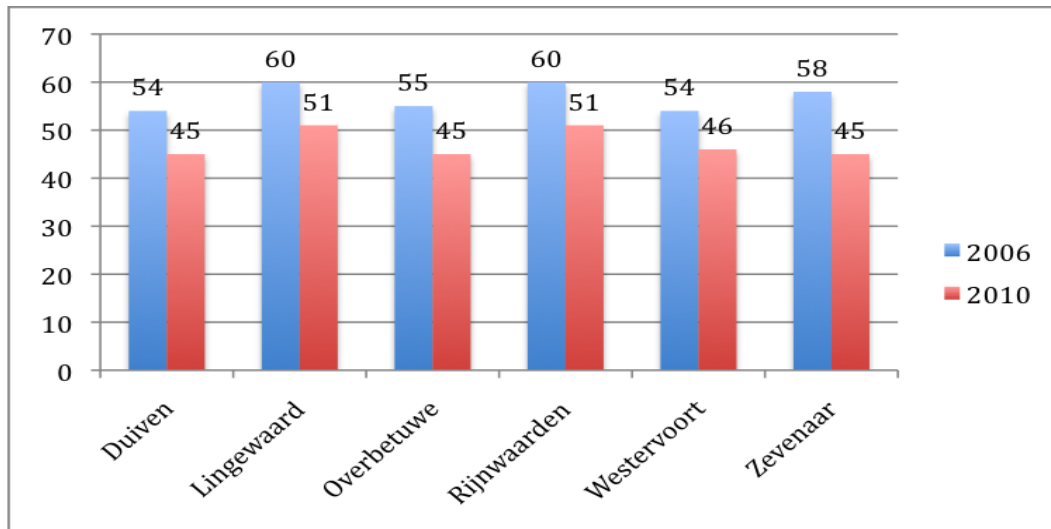
Bij een uitsplitsing naar gemeente komt, globaal gesteld, naar voren dat jongeren in Linge-waard en Rijnwaarden iets vaker (één of meerdere keren) in de maand voorafgaand aan het onderzoek alcohol hebben gedronken dan jongeren in de vier andere gemeenten:

Tabel 3 Actueel alcoholgebruik, afgelopen maand (naar gemeente, in %)

	Duiven	Linge-waard	Overbe-tuwe	Rijn-waarden	Wester-voort	Zevenaar	totaal
ja	45	51	45	51	46	45	47
nee, wel daarvoor	23	18	20	14	25	26	21
nog nooit	32	30	36	35	29	29	32
Totaal							100

De geconstateerde afname in het actueel alcoholgebruik onder jongeren is bij alle zes gemeenten en in redelijk overeenkomstige mate te herkennen:

Grafiek 6 Actueel alcoholgebruik jongeren naar gemeente, 2006-2010 (in %)

Alcoholgebruik lifetimeprevalentie

De voorgaande gegevens leiden tot de constatering dat meer dan tweederde (68%) van de jongeren minimaal één keer in zijn of haar leven alcohol heeft gebruikt, een derde zegt nog nooit alcohol te hebben gedronken. In deze lifetimeprevalentie is een daling van 7% te herkennen tussen 2006 en 2010. Er is daarbij nauwelijks onderscheid tussen jongens en meisjes:

Tabel 4 Alcoholgebruik in hele leven, 2006-2010 (lifetimeprevalentie, naar geslacht)

	jongens	meisjes	totaal
2006	74	75	75
2010	69	67	68

Alcohol en scholieren voortgezet onderwijs

Bij een nadere analyse van de gegevens naar jongeren in de middelbare schoolleeftijd (12 tot en met 18 jaar) komen ten aanzien van de huidige maand- en lifetimeprevalentie van alcoholgebruik de volgende cijfers naar voren:

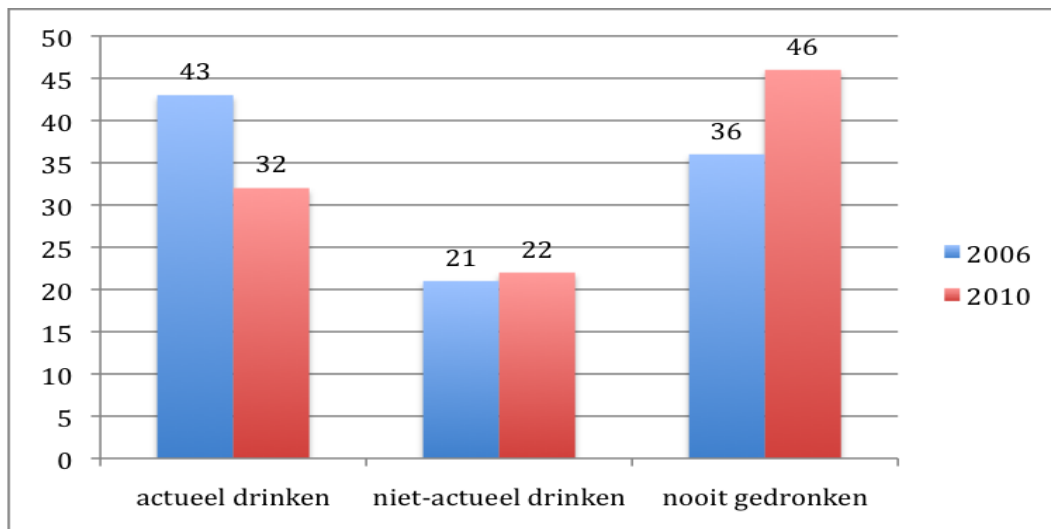
Tabel 5 Alcoholgebruik vo-scholieren (naar geslacht, in %)

	jongens	meisjes	totaal
alcohol in afgelopen maand gedronken	30	33	32
niet in afgelopen vier weken, wel daarvoor	23	21	22
nog nooit alcohol gedronken	47	46	46
Totaal			100

De cijfers over het huidige alcoholgebruik onder scholieren geven aan dat ruim de helft van hen (54%) in de afgelopen maand dan wel daarvoor één of meerdere keren alcohol heeft gedronken; bijna de helft van deze scholieren stelt nog nooit alcohol te hebben gedronken. Dit laatste geldt vooral voor de 12 tot en met 14 jarigen.

Het actueel drinken is bij deze jongeren met meer dan 10% afgenomen en het percentage scholieren dat nog nooit alcohol heeft gedronken is met 10% toegenomen:

Grafiek 7 Alcoholgebruik vo-scholieren Rivierenland 2006-2010 (in %)

Bij een beoordeling van de *opleiding van de vo-scholieren* in relatie tot hun alcoholgebruik, blijkt ten aanzien van de lifetimeprevalentie dat de leerlingen van de onderscheiden schooltypen enigszins verschillend scoren:

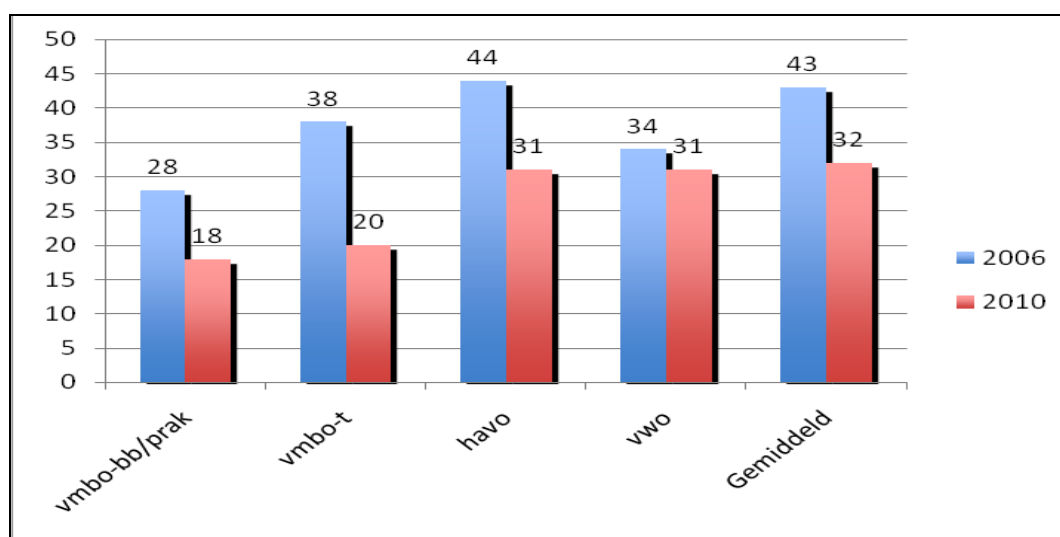
Tabel 6 *Alcoholgebruik in hele leven bij vo-scholieren (naar schooltype)*

	vmbo- bb/kb/pr ak	vmbo-t	havo	vwo	(roc)	totaal
ooit alcohol gedronken	46	49	51	49	98	54
nog nooit alcohol gedronken	54	51	49	51	2	46
Totaal						100

Als we kijken naar de maandprevalentie van het alcoholgebruik van vo-scholieren zijn de verschillen tussen de schooltypen significant.

In de maand voorafgaand aan het onderzoek heeft in 2010 bijna een derde (32%) van de vo-scholieren in de zes gemeenten alcohol gedronken. Bij deze maandprevalentie liggen in 2010 de vmbo-praktijk en vmbo-t leerlingen redelijk dicht bij elkaar, terwijl de (oudere) havo- en vwo-leerlingen vaker aangeven in de afgelopen maand te hebben gedronken. Bij de (ook oudere) ROC-leerlingen heeft meer dan 60% in de afgelopen maand alcohol gedronken.

Grafiek 8 *Actueel alcoholgebruik vo-scholieren Rivierenland, 2006-2010 (naar schooltype)*

Het actueel alcoholgebruik onder vo-scholieren in Rivierenland is in de periode 2006-2010 verhoudingsgewijs sterk afgenomen bij de leerlingen die een vmbo-t of een havo-opleiding volgen; de afname bij de vwo-leerlingen is minder sterk (bij de roc-leerlingen is ook sprake van een relatief sterke afname, maar hier is sprake van een kleiner aantal leerlingen).

Bij de scholieren blijken lichte (niet significante) verschillen te bestaan tussen de gemeenten: op dit moment is in Rijnwaarden het aantal scholieren dat ooit alcohol heeft gedronken het laagst (49%), in Westervoort en Zevenaar het hoogst (56%).

De verschillen tussen de gemeenten zijn in dit opzicht minder groot geworden dan vier jaar geleden.

Tabel 7 Alcoholgebruik vo-scholieren (naar gemeente)

	Duiven	Linge- waard	Overbe- tuwe	Rijn- waarden	Wester- voort	Ze- venaars	totaal
afgelopen maand	33	35	30	32	30	29	32
daarvóór	20	19	22	16	26	27	22
nog nooit	47	46	48	51	44	44	46
Totaal							100

Alcoholgebruik van scholieren Rivierenland in landelijk en regionaal perspectief

Om de onderzoeksresultaten onder jongeren in Rivierenland enigszins in perspectief te plaatsen, is landelijk en regionaal referentiemateriaal verzameld. Dit materiaal is slechts beperkt bruikbaar; in de vergelijkingen met de landelijke en regionale gemiddelden speelt het knelpunt van het ontbreken van recente gegevens waardoor het referentiemateriaal soms al drie jaar oud is. Bij het bespreken van de gemiddelden en trends is het derhalve van belang de verschillen in onderzoeksvraagstelling en -methoden en waarnemingen in de tijd goed in ogenschouw te houden.

In het landelijk onderzoek *'Jeugd en riskant gedrag 2007'* kwam naar voren dat van alle leerlingen van het voortgezet onderwijs 79% ooit alcohol heeft gedronken (bij meisjes 77%, bij jongens 81%)¹³; in onderhavig onderzoek is dat 54%.

Bovendien bleek uit dit landelijk peilstationsonderzoek dat iets meer dan de helft (51%) van de leerlingen van het voortgezet onderwijs in de maand voorafgaand aan het onderzoek alcohol heeft gedronken; bij de jongeren in onderhavig onderzoek in de zes gemeenten geldt dit voor 32%. Het ooit- en het actuele alcoholgebruik van vo-scholieren in Rivierenland is derhalve aanzienlijk lager dan het landelijk gemiddelde alcoholgebruik onder scholieren (zoals gemeten in 2007).

Door een nadere uitsplitsing naar de leeftijdsgroep scholieren van 12 tot en met 16 jaar, kunnen we ook een vergelijking trekken met de recentere landelijke *HBSC-studie 2009*¹⁴. Uit dit onderzoek blijkt in het voortgezet onderwijs dat alcohol al snel door een grotere groep wordt gebruikt; tweederde van de leerlingen van 12 tot en met 16 jaar heeft ooit alcohol gebruikt. In deze groep hebben jongeren in Rivierenland minder vaak ooit alcohol gedronken, namelijk 40%. Het ooit-gebruik in Rivierenland bij deze groep is tevens lager dan bij de jongeren in de klassen twee en vier van het voortgezet onderwijs in de GGD-regio Gelderland Midden (64%, volgens E-MOVO 2007).

¹³ Monshouwer, K., e.a., *Jeugd en riskant gedrag 2007*, Kerngegevens uit het peilstationsonderzoek scholieren, 2008, p. 39.

¹⁴ Dorsselaer, S., e.a., *Gezondheid, welzijn en opvoeding van jongeren in Nederland*, HBSC 2009, 2010.

Intensiteit alcoholgebruik

Alcohol afgelopen maand

Van de jongeren die stellen in de afgelopen maand alcohol te hebben genuttigd (47% van het totaal), blijkt dat ruim 40% dit één of twee keer heeft gedaan, meer dan de helft drie tot tien keer en 7% heeft in de afgelopen maand meer dan tien keer alcohol gedronken.

Er is een significant verschil tussen de jongens en meisjes in de intensiteit van het drinken; jongens drinken vaker alcohol dan meisjes.

Tabel 8a *Hoe vaak alcoholgebruik door jongeren afgelopen maand (naar geslacht) (2010)*

	jongens	meisjes	totaal
1 - 2 keer	33	49	41
3 - 10 keer	57	47	52
meer dan 10 keer	10	4	7
Totaal			100

De gemiddelde frequentie van alcohol drinken onder de jongeren is sinds 2006 iets verlaagd.

Tabel 8b *Hoe vaak alcoholgebruik door jongeren afgelopen maand (naar geslacht) (2006)*

	jongens	meisjes	totaal
1 - 2 keer	30	44	37
3 - 10 keer	51	53	52
meer dan 10 keer	19	3	11
Totaal			100

Naast het gegeven dat jongens vaker alcohol drinken dan meisjes, neemt ook de frequentie van het alcoholgebruik significant toe naarmate de jongeren ouder worden:

Tabel 9a *Hoe vaak alcoholgebruik afgelopen maand (naar leeftijd) (2010)*

	12-15	16-19	20-23	totaal
1 - 3 keer	88	63	52	60
4 – 6	8	22	26	23
7 – 9	-	7	10	8
10 keer of vaker	4	8	12	9
Totaal				100

Uit de tabel blijkt dat de intensiteit van het alcoholgebruik in de afgelopen maand *relatief* laag is bij de jongeren van 12-15 jaar en hoog bij de jongeren van 20-23 jaar. Bij de jongste groep drinkt 12% minimaal één keer per week alcohol, bij de oudste jongeren drinkt bijna 50% minimaal één keer per week alcohol.

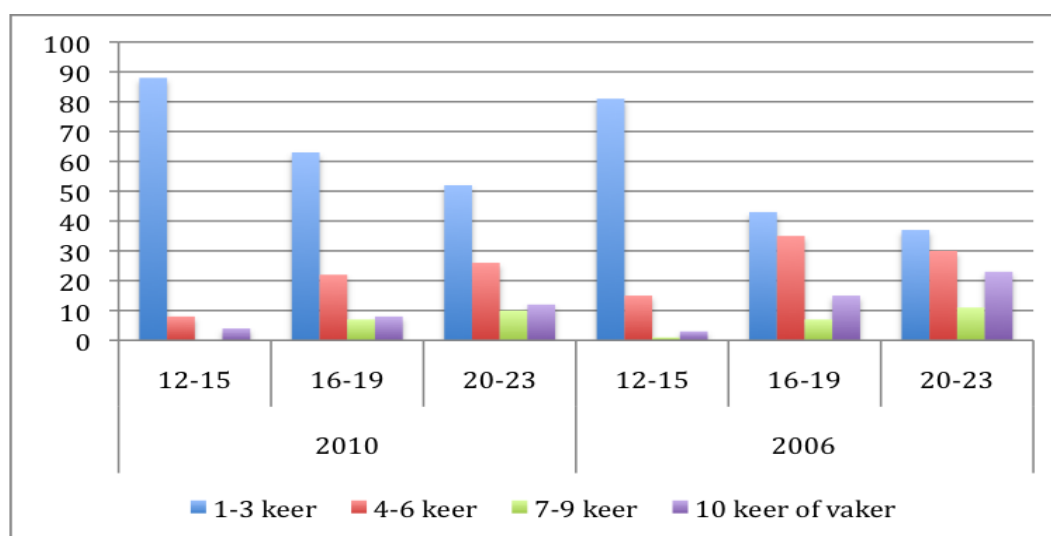
In vergelijking met 2006 is de gemiddelde frequentie van alcohol drinken onder de jongeren in alle drie leeftijdscategorieën verlaagd.

Tabel 9b Hoe vaak alcoholgebruik afgelopen maand (naar leeftijd) (2006)

	12-15	16-19	20-23	totaal
1 - 3 keer	81	43	37	46
4 – 6	15	35	30	30
7 – 9	1	7	11	8
10 keer of vaker	3	15	23	16
Totaal				100

Het onderscheid in de frequentie van alcoholgebruik tussen 2006-2010 naar leeftijdscategorieën, wordt in de volgende grafiek gevisualiseerd:

Grafiek 9 Hoe vaak alcoholgebruik afgelopen maand, 2006-2010 (naar leeftijdscategorie)

Doordeweeks gebruik van alcohol

Aantal dagen alcoholgebruik doordeweeks

Driekwart van de jongeren drinkt niet op doordeweekse dagen, dit geldt significant vaker voor meisjes (82%) dan voor jongens (70%). Bij de jongeren drinkt derhalve een kwart wel één of meerdere avonden doordeweeks, bij de jongens drinkt meer bijna 30% één of meerdere dagen doordeweeks alcohol.

Tabel 10a Hoe vaak alcoholgebruik doordeweeks (naar geslacht) (2010)

	jongens	meisjes	totaal
nooit doordeweeks	70	82	76
1 avond	19	13	16
2	5	3	4
3	4	1	2
4 avonden	1	-	1
Totaal			100

In vergelijking met 2006 komt vooral bij de jongens naar voren dat zij minder vaak doordeweeks alcohol drinken:

Tabel 10b Hoe vaak alcoholgebruik doordeweeks (naar geslacht) (2006)

	jongens	meisjes	totaal
nooit doordeweeks	63	84	73
1 avond	21	13	17
2	10	2	6
3	3	1	2
4 avonden	3	-	2
Totaal			100

Bij de jongeren die, minimaal, één dag per week buiten het weekend alcohol drinken, houdt bijna 60% het op één à twee glazen drank, 22% drinkt 3 tot 4 glazen op een avond. Een groep van bijna 10% drinkt 7 glazen of meer. De veeldrinkers op deze doordeweekse avonden zijn significant vaker te vinden bij jongens, bij de meisjes drinkt 70% maximaal 2 glazen alcohol op een doordeweekse avond.

Tabel 11a Gemiddeld aantal glazen alcohol op doordeweekse dag (2010)

	jongens	meisjes	totaal
1 – 2	52	70	58
3 – 4	25	17	22
5 – 6	10	11	10
7 – 10	10	2	7
11 of meer	2	-	1
Totaal			100

Het gemiddeld aantal genuttigde glazen alcohol op een doordeweekse avond ligt iets lager dan vier jaar geleden:

Tabel 11b Gemiddeld aantal glazen alcohol op doordeweekse dag (2006)

	jongens	meisjes	totaal
1 – 2	41	68	51
3 – 4	28	20	25
5 – 6	17	10	14
7 – 10	11	2	7
11 of meer	4	-	2
Totaal			100

Alcoholgebruik in het weekend

Aantal avonden alcoholgebruik in het weekend

In vergelijking met de doordeweekse dagen, is er een veel grotere groep (drinkende) jongeren (82%) die wel in het weekend alcohol drinken. Meer dan de helft van de jongeren drinkt één avond in het weekend, een vijfde drinkt op twee avonden in het weekend (bij jongens is dit een kwart). De zaterdagavond is daarbij aanzienlijk populairder dan de vrijdagavond. Een kleine groep jongeren (5%, vooral jongens) nuttigt alcohol op alle drie weekendavonden. Jongens drinken significant vaker op weekendavonden dan meisjes.

Tabel 12a *Hoe vaak alcoholgebruik in weekend (naar geslacht)(2010)*

	jongens	meisjes	totaal
nooit in weekend	17	20	18
1 avond	49	62	55
2 avonden	26	16	21
3 avonden	8	2	5
Totaal			100

Er is in vergelijking met 2006 nauwelijks sprake van een daling van het aantal avonden dat jongeren in het weekend alcohol drinken:

Tabel 12b *Hoe vaak alcoholgebruik in weekend (naar geslacht)(2006)*

	jongens	meisjes	totaal
nooit in weekend	18	20	19
1 avond	42	59	50
2 avonden	30	19	25
3 avonden	10	2	6
Totaal			100

Het aantal glazen dat jongeren op een weekendavond drinken loopt tussen de vrijdag en zaterdag niet ver uiteen en ligt *gemiddeld* op vijf glazen. Op beide avonden scoort 10-15% van de jongeren meer dan 10 glazen drank op een avond, circa 25-30% van de jongeren drinkt 5 tot 10 glazen alcohol op een vrijdag- of zaterdagavond (en zijn aan het 'bingedrinken'). Op zondag wordt, door een veel kleinere groep drinkende jongeren (13% van het totaal), 'rustiger aan gedaan'; bijna driekwart van hen drinkt maximaal 2 glazen op deze avond.

Tabel 13a *Gemiddeld aantal glazen alcohol op weekendavond (2010)*

	op vrijdag	op zaterdag	op zondag
1 – 2	41	35	72
3 – 4	24	23	16
5 – 6	15	19	6
7 – 10	10	10	5
11 – 14	6	9	1
15 – 19	3	4	-
20 glazen of meer	1	1	-
Totaal	100	100	100

In vergelijking met een viertal jaren geleden, is het gemiddeld aantal glazen alcohol dat op de weekendavonden door de jongeren wordt gedronken (zeer) licht gedaald.

Tabel 13b *Gemiddeld aantal glazen alcohol op weekendavond (2006)*

	op vrijdag	op zaterdag	op zondag
1 – 2	35	29	57
3 – 4	23	25	19
5 – 6	18	22	13
7 – 10	14	14	5
11 – 14	6	6	2
15 – 19	3	1	1
20 glazen of meer	1	3	3
Totaal	100	100	100

Effecten alcohol wat betreft aangeschoten of dronken zijn

In de enquête is aan de jongeren gevraagd in hoeverre zij ooit en in de afgelopen vier weken vanwege alcoholgebruik dronken of aangeschoten zijn geweest. Uit de antwoorden komt naar voren dat bijna 75% van de jongeren minimaal één keer *in hun leven* aangeschoten of dronken is geweest. Een kwart van de jongeren is minimaal 10 keer in hun leven dronken of aangeschoten geweest.

In het algemeen blijkt dat jongens significant vaker dronken of aangeschoten zijn dan meisjes; bij de jongens stelt bijna een derde minimaal 10 keer dronken of aangeschoten te zijn geweest, bij meisjes zegt 20% dit in het verleden te hebben ervaren.

Tabel 14a Aantal malen aangeschoten of dronken (alle jongeren) in hele leven (2010)

	jongens	meisjes	totaal
0	24	27	26
1 – 3	31	35	33
4 – 6	10	15	12
7 – 9	2	3	3
10	6	5	6
11 – 19	9	4	6
20 keer of vaker	17	11	14
Totaal			100

Er is nauwelijks verschil te herkennen in de mate waarin jongeren aangeven dronken of aangeschoten zijn geweest tussen de eerste meting van 2006 en de tweede meting van 2010.

Tabel 14b Aantal malen aangeschoten of dronken (alle jongeren) in hele leven (2006)

	jongens	meisjes	totaal
0	24	27	26
1 – 3	28	33	30
4 – 6	12	17	14
7 – 9	4	4	4
10	4	5	5
11 – 19	7	3	5
20 keer of vaker	21	10	15
Totaal			100

Het gevoel (minimaal éénmaal) aangeschoten of dronken te zijn geweest *in de maand voorafgaand* aan het onderzoek ligt bij de jongeren (die in de afgelopen maand ook feitelijk alcohol hebben genuttigd) op 38%. Ook hier blijkt dat jongens significant vaker aangeschoten of dronken zijn geweest dan meisjes.

Tabel 15a Aantal malen aangeschoten of dronken in afgelopen maand (2010)

	jongens	meisjes	totaal
0	59	65	62
1 – 3	32	31	32
4 – 6	4	2	3
7 – 9	3	-	2
10	1	-	1
11 – 19	1	1	1
Totaal			100

Bij een vergelijking in de tijd blijkt dat er een lichte daling is in de mate waarin jongeren dronkenschap ervaren (over de afgelopen maand) tussen 2006 en 2010.

Tabel 15b *Aantal malen aangeschoten of dronken in afgelopen maand (2006)*

	jongens	meisjes	totaal
0	51	67	59
1 – 3	38	30	34
4 – 6	9	3	6
7 – 9	1	-	-
10	1	-	1
11 – 19	1	1	1
Totaal			100

Scholieren en aangeschoten/dronken zijn

Van alle leerlingen in het voortgezet onderwijs in de zes gemeenten stelt 33% tenminste éénmaal in het leven dronken of aangeschoten te zijn geweest. Dit percentage is in de onderzochte groep lager dan het percentage dat in *'Jeugd en riskant gedrag 2007'* wordt genoemd; van alle leerlingen van het voortgezet onderwijs is (landelijk beschouwd) 43% tenminste éénmaal dronken of aangeschoten geweest¹⁵.

Het gevoel van dronkenschap of aangeschoten zijn is bij 11% van alle middelbaar scholieren in de *afgelopen vier weken* voorgekomen (in 2006 was dit bij 13% van de scholieren). Ook dit cijfer ligt lager dan het peilstationsonderzoek van 2007 waarin een vijfde deel (22%) van de leerlingen van het voortgezet onderwijs stelt in de maand voorafgaand aan het onderzoek dronken of aangeschoten te zijn geweest.

Eerste ervaring met alcohol

Een klein deel van de jongeren heeft al op vroege leeftijd de eerste ervaring met alcohol opgedaan, circa 3% zegt 10 jaar of jonger te zijn geweest toe zij hun eerste alcoholische drankje dronken. In het peilstationsonderzoek van 2007 kwam naar voren dat 16% van de scholieren stelt 11 jaar of jonger te zijn geweest bij hun eerste drankje.

Bijna een vijfde deel van de jongeren proeft tussen hun 11^e en 12^e jaar voor de eerste maal alcohol. De grootste groep (60%) drinkt tussen hun 13^e en 16^e jaar voor het eerst alcohol. De gemiddelde leeftijd waarop men, volgens deze herhalingsmeting, de eerste ervaring met alcohol heeft is 14,6 jaar; in de eerste meting was deze gemiddelde leeftijd 13,9 jaar. Dit wijst, zoals al eerder aangegeven, op een inmiddels hogere startleeftijd voor het drinken van alcohol bij de jongeren. Deze startleeftijd loopt tussen jongens en meisjes nauwelijks uiteen.

Tabel 16a *Leeftijd eerste ervaring met alcohol (2010)*

	jongens	meisjes	totaal
< 11 jaar	4	2	3
11 – 12	8	8	8
13 – 15	54	63	59
16 – 18	33	27	30
Totaal			100

¹⁵ Monshouwer, e.a., 2008, p. 40.

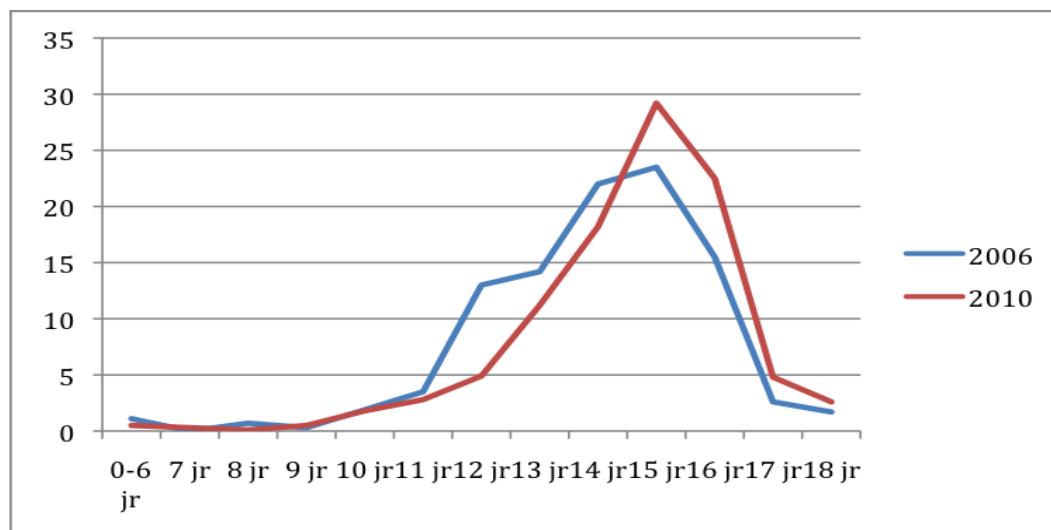
De leeftijd waarop jongeren voor het eerst in aanraking komen met alcoholische dranken, is in vergelijking met vier jaar geleden lichtelijk hoger geworden.

Tabel 16b Leeftijd eerste ervaring met alcohol (2006)

	jongens	meisjes	totaal
< 11 jaar	6	2	4
11 – 12	16	17	16
13 – 15	60	59	60
16 – 18	18	22	20
Totaal			100

In de volgende grafiek is te herkennen dat de leeftijd waarop jongeren voor het eerst in aanraking komen met alcohol gemiddeld beschouwd iets is verhoogd tussen de eerste en tweede meting:

Grafiek 10 Leeftijd eerste ervaring met alcoholische drank, 2006-2010 (in %)

Oordeel ouders over alcoholgebruik

Uit landelijk onderzoek komt naar voren dat Nederlandse ouders vrij tolerant zijn wat het alcoholgebruik van hun kinderen betreft. Ze onderschatten veelal het werkelijke gebruik van hun kinderen. Zo weten de meeste ouders wel dat hun kind ooit wel eens alcohol heeft gedronken, vaak omdat zij zelf dat eerste slokje aanboden. Kinderen drinken echter gemiddeld drie keer zoveel glazen alcohol als ouders denken. Uit ander onderzoek blijkt dat het stellen van regels door ouders ten aanzien van het beginnen met drinken invloed heeft en dat daarmee de aanvangsleeftijd uitgesteld kan worden. Ook een recent uitgevoerd onderzoek laat zien dat het stellen van regels door ouders effectief is in het voorkomen van regelmatig alcoholgebruik. De regels moeten gecombineerd worden met voorlichting aan jongeren en het trainen van jongeren om een gezonde houding ten aanzien van alcoholgebruik te ontwikkelen en 'nee' te leren zeggen. Ouders spelen dus, uiteraard naast allerlei andere factoren, beslist een rol bij het alcoholgebruik van hun kinderen.

Aangezien de mening van ouders een belangrijke rol speelt in het alcoholgebruik van hun kinderen, is aan de jongeren gevraagd naar dit oordeel. Volgens de jongeren vindt ruim de helft van hun ouders het goed dat ze alcohol drinken (55%). Dit 'goedkeuren' is echter sterk leeftijdsafhankelijk: bij de jongste groep vindt 12% van de ouders het goed dat ze drinken, bij de oudste groep is dit 70%. Een klein deel van de ouders raadt het alcoholgebruik bij hun kinderen af (9%); bij de jongste groep raadt bijna een kwart van de ouders het af (23%).

Tabel 17a Oordeel ouders over alcoholgebruik (naar leeftijd) (2010)

	12-15 jaar	16-19 jaar	20-23 jaar	totaal
vinden het goed	12	56	70	55
vinden dat ik minder moet drinken	2	4	4	4
denken er verschillend over	6	3	4	4
raden het af	23	9	4	9
verbieden het	8	1	-	2
zeggen er niets van	7	11	9	10
weten het niet	12	-	1	2
anders	29	15	8	14
Totaal				100

Bij het antwoord 'anders' komt bij de jongere groep vooral naar voren dat de ouders het goed vinden dat de kinderen drinken als zij dit 'soms' doen (bij een feestje) of in het bijzijn van de ouder(s). Deze jongeren mogen derhalve incidenteel alcohol drinken.

Bij een vergelijking met de eerste meting komt naar voren dat de oordelen over de drie leeftijdsgroepen heen beschouwd niet sterk is gewijzigd.

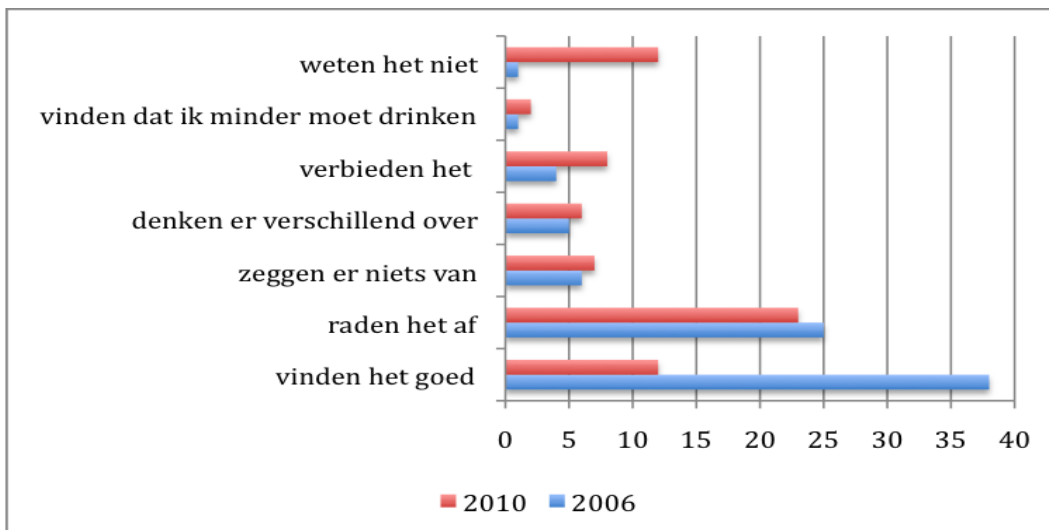
Tabel 17b Oordeel ouders over alcoholgebruik (naar leeftijd) (2006)

	12-15 jaar	16-19 jaar	20-23 jaar	totaal
vinden het goed	38	63	70	59
vinden dat ik minder moet drinken	1	5	6	4
denken er verschillend over	5	3	1	3
raden het af	25	7	5	11
verbieden het	4	-	-	1
zeggen er niets van	6	10	10	9
weten het niet	1	-	-	1
anders	20	12	8	13
Totaal				100

Wel vinden ouders van vooral de jongste groep het veel vaker niet goed dat hun kinderen alcohol drinken (een afname van 38% naar 12%). Een deel van kinderen in de jongste groep stelt nu wel vaker dat hun ouders niet op de hoogte zijn van het drinken van alcohol door deze jongeren. De jongeren lijken zich daarmee er meer van doordrongen dat hun alcoholgebruik afgekeurd zou kunnen worden door hun ouders.

In de volgende grafiek zijn de oordelen van de ouders over het drinken van alcohol voor de jongste groep (12-15 jaar) apart gepresenteerd:

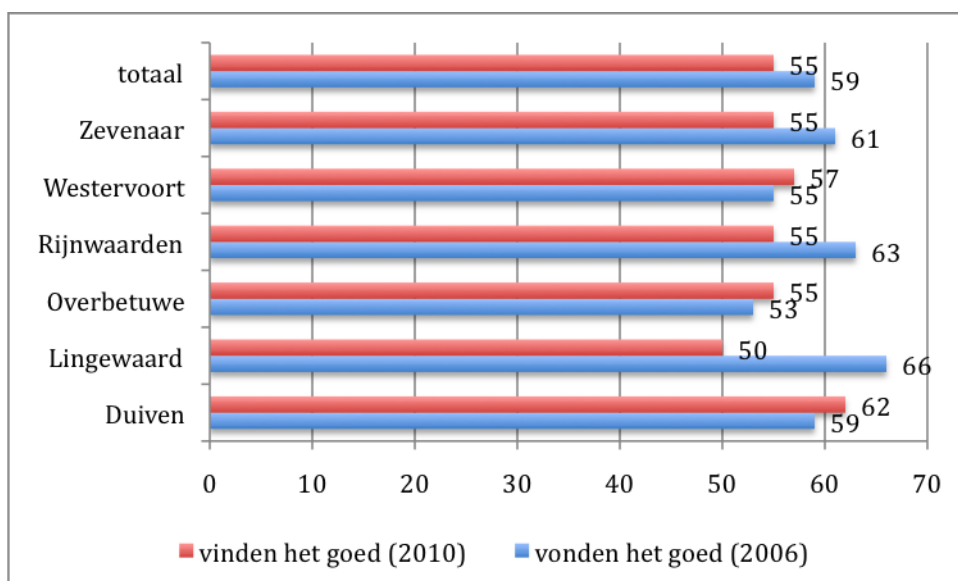
Grafiek 11 Oordeel ouders over drinken van alcohol bij leeftijdsgroep 12-15 jaar, 2006-2010 (in %)

De boodschap 'geen alcohol onder de 16 jaar' lijkt aan te slaan bij ouders. Ouders van jongeren onder de 16 jaar verbieden hun kinderen vaker alcohol te drinken en keuren het alcoholgebruik minder vaak goed dan vier jaar geleden.

Bij een vergelijking tussen de gemeenten blijkt dat de meningen van de ouders enigszins uiteenlopen (in Duiven meer goedkeurend, in Lingewaard iets minder goedkeurend). Opmerkelijk is dat jongeren in enkele gemeenten aangeven dat hun ouders aanzienlijk minder vaak hun gebruik van alcohol zijn gaan goedkeuren in de afgelopen jaren. Dit geldt met name voor ouders in Lingewaard en Rijnwaarden; dit waren in de eerste meting gemeenten waar ouders het drinken door hun kinderen relatief vaak juist goedkeurden.

Grafiek 12 Goedkeurend oordeel ouders over alcoholgebruik kinderen, 2006-2010
(naar gemeente)

Intensiteit alcoholgebruik bij één gelegenheid ('binge drinken')

Om een beeld te krijgen van de intensiteit van het recente alcoholgebruik door jongeren, is ook gevraagd naar het *aantal malen dat ze in de afgelopen vier weken bij één gelegenheid vijf of meer alcoholische drankjes hebben genuttigd* (het zogeheten 'binge drinken'). Binge drinkers worden in landelijke en regionale publicaties over alcoholgebruik ook wel 'overmatig drinkers' genoemd.

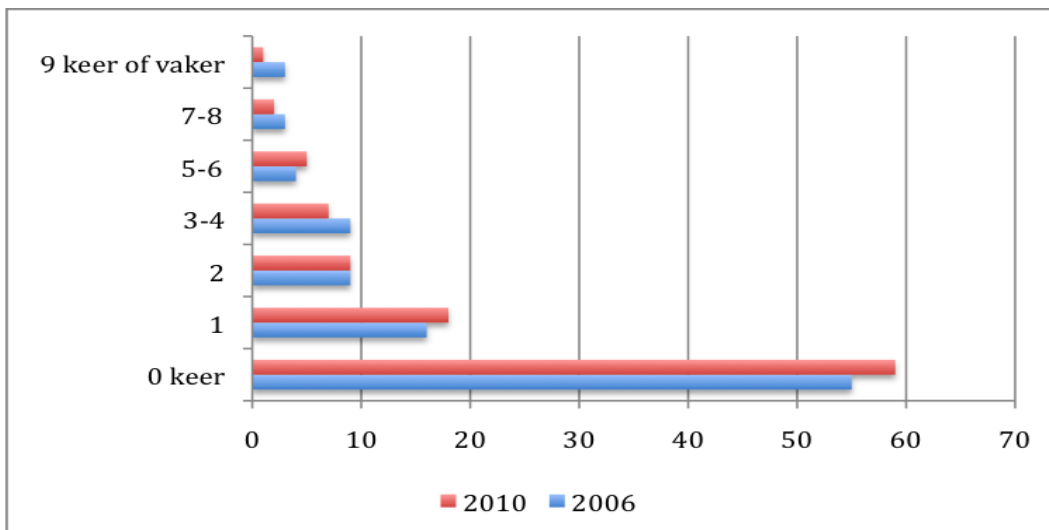
Bij ruim 40% van de jongeren is sprake van binge drinken, door 60% van de jongeren wordt geen overmatig alcoholgebruik gerapporteerd. Binge drinken komt significant vaker voor bij jongens dan bij meisjes. Bij 22% van de jongens is het in de afgelopen maand in drie of meer gevallen voorgekomen dat ze meer dan vijf alcoholische drankjes hebben genomen; bij meisjes is dit 6%.

Tabel 18 Binge drinken, naar geslacht (2010)

	jongens	meisjes	totaal
0 keer	52	66	59
1	17	20	18
2	9	8	9
3 – 4	8	5	7
5 – 6	9	1	5
7 – 8	4	-	2
9 keer of vaker	1	-	1
Totaal			100

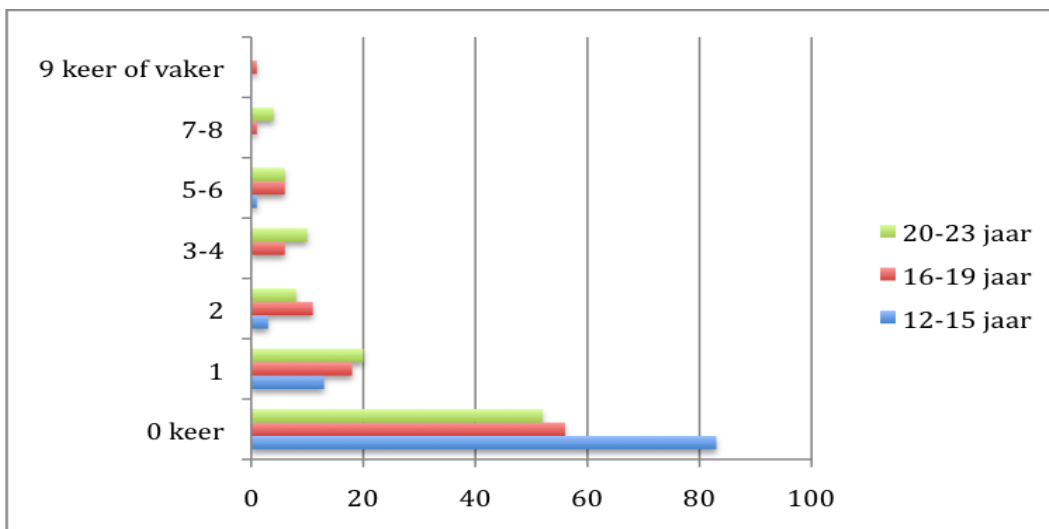
Het percentage 'bingedrinkers' onder de jongeren ligt in tweede meting iets lager dan in de eerste meting van 2006; het gaat om een afname van 45% naar 41%. Deze daling is relatief het sterkst bij jongens waar te nemen. Ook de gemiddelde frequentie van het bingedrinken neemt licht af.

Grafiek 13 Aantal en frequentie van binge drinken door jongeren, 2006-2010 (in %)

Het zijn vooral jongeren vanaf 16 jaar die relatief vaak op meerdere momenten meer dan 5 drankjes op een avond nuttigen:

Grafiek 14 Aantal en frequentie van binge drinken door jongeren, naar leeftijd (2010)

Ook de afname van het bingedrinken is te herkennen bij de jongeren van 16 jaar en ouder; bij de 16-19 jarigen is het percentage bingedrinkers in 2010 gedaald van 53% naar 44% en bij de 20-23 jarigen is dit aandeel bingedrinkers afgenomen van 56% naar 48%. Binnen deze twee leeftijdscategorieën is het aandeel bingedrinkers derhalve in vergelijking met 2006 met 8-9% gedaald.

Tabel 19a Binge drinken naar leeftijdscategorie, 2010

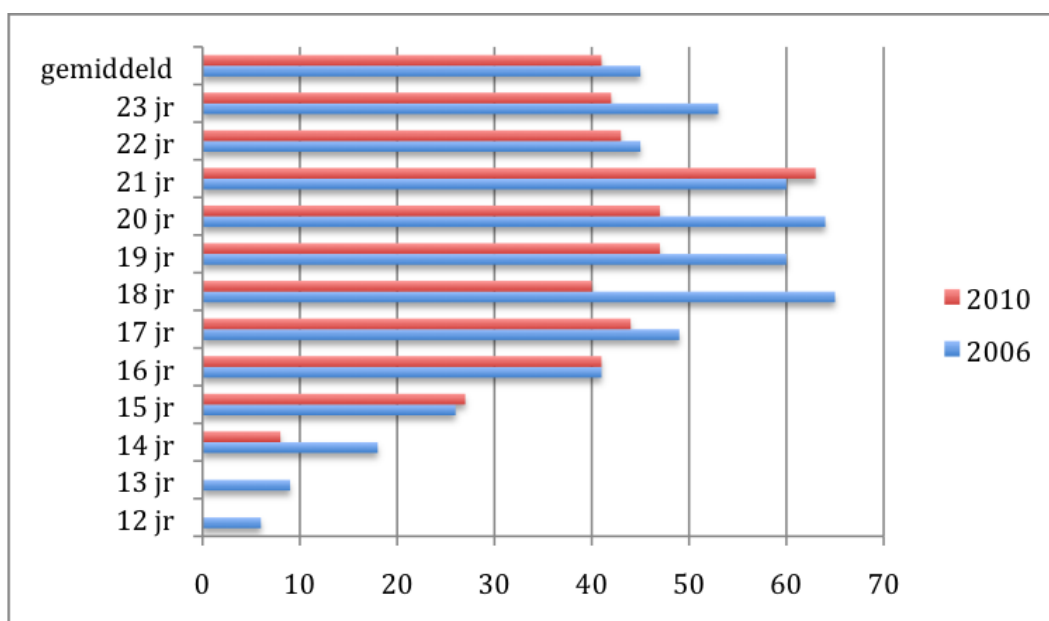
	12-15 jaar	16-19 jaar	20-23 jaar	totaal
0 keer	83	56	52	59
1	13	18	20	18
2	3	11	8	9
3 – 4	-	6	10	7
5 – 6	1	6	6	5
7 – 8	-	1	4	2
9 keer of vaker	-	1	-	1
Totaal				100

Tabel 19b Binge drinken naar leeftijdscategorie, 2006

	12-15 jaar	16-19 jaar	20-23 jaar	totaal
0 keer	81	47	44	55
1	11	20	16	16
2	5	10	12	9
3 – 4	2	12	11	9
5 – 6	-	5	7	4
7 – 8	-	2	6	3
9 keer of vaker	-	3	5	3
Totaal				100

Bij een uitsplitsing van de ‘overmatige drinkers’ naar leeftijd, blijkt dat het percentage binge drinkers onder de jongeren vooral aanzienlijk is afgenomen onder de jongeren 18 tot en met 20 jaar; bij de 15- en 16-jarigen is dit percentage tussen 2006 en 2010 niet gewijzigd:

Grafiek 15 Binge drinken jongeren Rivierenland naar leeftijd, 2006-2010

Binge drinken in Rivierenland in landelijk en regionaal perspectief

Mede in het kader van een landelijke vergelijking, zijn de cijfers over het 'binge drinken' nader gespecificeerd naar de jongeren in de leeftijd 12 tot en met 18 jaar.

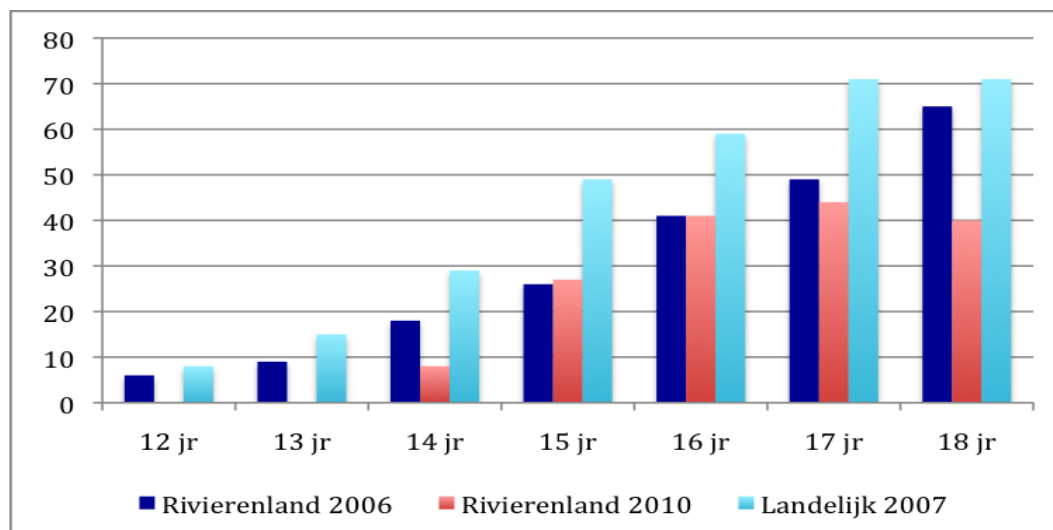
Tabel 19c *Binge drinken door jongeren 12-18 jaar Rivierenland en landelijk (naar leeftijd), 2006-2010*

	Rivierenland 2006	Rivierenland 2010	Landelijk ¹⁶ 2007
12 jr	6	0	8
13 jr	9	0	15
14 jr	18	8	29
15 jr	26	27	49
16 jr	41	41	59
17 jr	49	44	71
18 jr	65	40	(71)
gemiddeld %	37	34	36

De gegevens in de tabel wijzen uit dat:

- het binge drinken in Rivierenland vooral is afgenomen onder de 18-jarigen en ook bij de 13-14 jarigen is deze verminderd (het aandeel bingedrinkers bij deze jongste groep was al niet hoog); bij de 15-16 jarigen is het percentage binge drinkers ongewijzigd;
- het percentage binge drinkers in Rivierenland ligt op dit moment lager dan landelijk (cijfers uit 2007).

Grafiek 16 *Binge drinken door jongeren 12-18 jaar Rivierenland en landelijk (naar leeftijd), 2006-2010*

¹⁶ Gegevens afkomstig uit Monshouwer, e.a., 2008, p.42.

Onder de jongeren van 12 tot en met 18 jaar in Rivierenland is er bij 35% sprake van binge drinken; dit ligt ongeveer gelijk met het landelijk gemiddelde onder deze groep (36%, Jeugdmonitor 2007). Bij een nadere specificering naar de jongeren van 12 tot en met 16 jaar, blijkt dat 28% van de jongeren als binge drinker is te herkennen; dit is iets lager dan het regionaal gemiddelde onder deze groep in Gelderland Midden (34%, E-MOVO 2007).

Voorkeur alcoholische dranken

Door jongeren worden verschillende soorten alcoholische dranken genuttigd, waarbij bier, mixdrankjes, wijn en breezers de voorkeur hebben. Jongens drinken vooral bier, meisjes drinken wijn, mixdrankjes en breezers. In vergelijking met 2006 is de populariteit van breezers iets afgenomen en van mixdrankjes licht toegenomen.

Tabel 20 Voorkeur alcoholische dranken

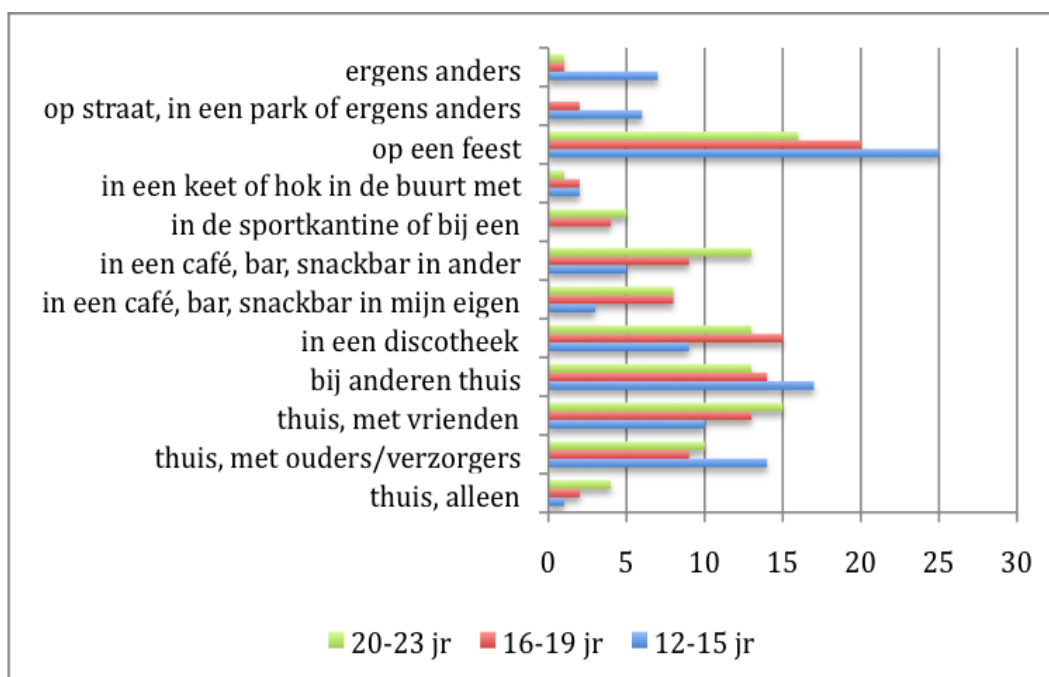
	jongens	meisjes	totaal
bier	49	13	31
wijn	7	28	17
breezers	7	16	12
mixdrankjes	15	25	20
shooters	4	5	5
likeur	3	3	3
sterke drank puur	10	4	7
sherry, port, martini	2	1	1
anders	3	5	4
Totaal			100

Waar consumptie van alcohol?

De jongeren die alcohol drinken hebben een voorkeur dit op verschillende locaties te doen; in volgorde van populariteit is dit thuis met familie of vrienden, op een feest, in een discotheek en bij andere vrienden thuis. In vergelijking met 2006 hebben zich hierin geen grote verschuivingen voorgedaan.

In de tweede meting is bij het 'drinken thuis' wel een opsplitsing gemaakt in het 'drinken met ouders/verzorgers' en het 'drinken met vrienden'. Opmerkelijk hierbij is dat bijna 15% van de jongeren in de jongste leeftijdscategorie (12-15 jaar) aangeeft dat zij thuis samen met de ouders of verzorgers alcohol drinken. Bij deze jongste groep geeft ook een klein deel aan (6%) dat zij op straat, park of ergens anders buiten drinken; dit lijkt in vergelijking met 2006 een iets grotere groep te zijn geworden.

Grafiek 17 Locatie van alcoholconsumptie (naar leeftijd) (2010)

Het 'thuis drinken' werd in 2006 vooral door de jongere groep (12-15 jaar) gedaan en bij de jongeren vanaf 16 jaar was meer sprake van drinken tijdens het uitgaan. Op dit moment is het thuis (in)drinken bij de drie leeftijdsgroepen even populair. De populariteit van het drinken in een discotheek bij 16-plus lijkt iets afgenomen. Bij de jongeren in de regio valt het op dat het drinken in keten of hokken weinig voorkomt.

Tabel 21a Locatie van alcoholconsumptie (naar leeftijd) (2010)

	12-15	16-19	20-23	totaal
thuis, alleen	1	2	4	3
thuis, met ouders/verzorgers	14	9	10	10
thuis, met vrienden	10	13	15	14
bij anderen thuis	17	14	13	13
in een discotheek	9	15	13	14
in een café, bar, snackbar in mijn eigen dorp/stad	3	8	8	8
in een café, bar, snackbar in ander dorp of stad	5	9	13	10
in de sportkantine of bij een vereniging	-	4	5	4
in een keet of hok in de buurt met vrienden	2	2	1	2
op een feest	25	20	16	19
op straat, in een park of ergens anders buiten	6	2	-	1
ergens anders	7	1	1	2
Totaal				100

Tabel 21b *Locatie van alcoholconsumptie (naar leeftijd) (2006)*

	12-15	16-19	20-23	totaal
thuis, alleen	4	1	2	2
thuis, met familie of vrienden	38	23	22	25
bij anderen thuis	11	14	13	13
in een discotheek	10	22	18	18
in een café, bar, snackbar in mijn eigen dorp/stad	2	5	9	6
in een café, bar, snackbar in ander dorp of stad	2	6	11	7
in de sportkantine of bij een vereniging	2	3	4	3
in een keet of hok in de buurt met vrienden	2	-	-	1
op een feest	25	21	18	21
op straat, in een park of ergens anders buiten	1	1	1	1
ergens anders	4	2	2	2
Totaal				100

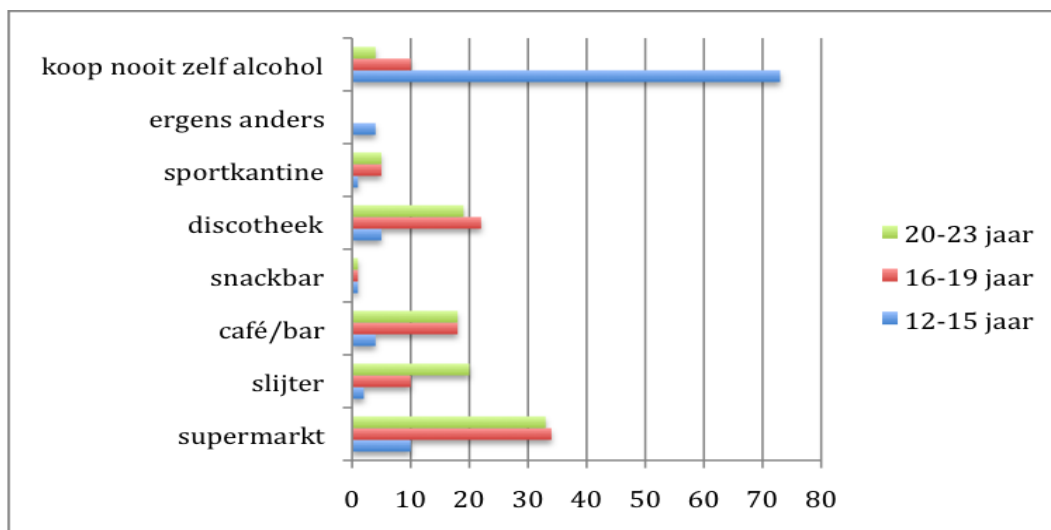
Waar wordt alcohol gekocht?

De meeste jongeren kopen hun alcoholische drank bij de supermarkt, gevolgd door discotheek, café/bar en slijter. Een deel van de (alcoholdrinkende) jongeren koopt zelf geen alcohol, hetgeen geldt voor driekwart van de jongeren van 12-15 jaar. Bij deze jongere groep is het opvallend dat een (klein) deel van hen (toch) alcohol kan kopen bij supermarkt en discotheek. Er zijn tussen 2006 en 2010 geen opmerkelijke verschillen ter herkennen in de verkoopkanalen die jongeren gebruiken voor de aankoop van alcoholische drank.

Tabel 22 *Aankoopkanalen van alcohol door jongeren (naar leeftijd) (2010)*

	12-15 jaar	16-19 jaar	20-23 jaar	totaal
supermarkt	10	34	33	32
slijter	2	10	20	14
café/bar	4	18	18	17
snackbar	1	1	1	1
discotheek	5	22	19	19
sportkantine	1	5	5	5
ergens anders	4	-	-	1
koop nooit zelf alcohol	73	10	4	12
Totaal				100

Grafiek 18 Aankoopkanalen van alcohol door jongeren (naar leeftijd) (2010)

Redenen om alcohol te drinken

De jongeren geven aan dat de belangrijkste redenen om alcohol te drinken gelegen zijn in 'gezelligheid' en 'lekkere smaak'. Een kleiner deel van de jongeren drinkt alcohol omdat het helpt bij een gespannen gevoel, uit gewoonte, omdat ze beter problemen aankunnen, anderen het ook doen, ze beter een houding kunnen geven en er meer bij horen (samen 16%). Tussen jongens en meisjes en tussen de onderscheiden leeftijdsgroepen zijn hierin weinig verschillen te herkennen. Ook is in vergelijking met de eerste meting in 2006 nauwelijks sprake van een verschuiving in de redenen om alcohol te drinken bij jongeren.

Tabel 23 Redenen om alcohol te drinken (alle jongeren naar geslacht) (2010)

	jongens	meisjes	totaal
lekkere smaak	34	39	36
is gezellig	41	41	41
helpt bij gespannen gevoel	7	5	6
gewoonte	5	2	4
kan problemen beter aan	2	-	1
anderen doen het ook	3	2	2
kan beter een houding geven	1	2	1
is best gezond	1	-	1
hoor er meer bij	2	1	2
anders	4	7	5
Totaal			100

Alcoholgebruik en negatieve consequenties voor school of werk

Onder de jongeren geeft het merendeel (97%) aan geen negatieve gevolgen te voelen van alcoholgebruik bij het naar schoolgaan of op het werk; 3% (met name jongens) geeft aan dit wel te voelen. In 2006 gaf 1% van de jongeren (i.c. jongens) aan negatieve gevolgen te ervaren van het drinken van alcohol.

Alcoholgebruik en normovertredend gedrag

Het alcoholgebruik leidt volgens een vijfde deel van de drinkende jongeren (20%) tot normovertredend gedrag bij henzelf, waarbij in dit zelfgerapporteerde gedrag overlast en vandalisme het meest opvallend zijn. Ruim 30% van de drinkende jongens geeft aan dat zij normovertredend gedrag vertonen na het drinken van alcohol, bij de meisjes is dit 7%.

Tabel 24a Alcohol en normovertredend gedrag (naar geslacht) (2010)

	jongens	meisjes	totaal
overlast	14	3	9
vandalisme/vernieling	9	-	5
diefstal	1	-	1
mishandeling	2	-	1
(ander) geweld	2	1	1
anders	4	3	3
geen normovertredend gedrag genoemd	69	93	80
Totaal			100

Het normovertredend gedrag in de vorm van overlast, vandalisme en vernieling is vooral kenmerkend voor jongens, met name in de leeftijd 20-23 jaar. Bij deze 'oudere groep' vertoont bijna 30% dergelijk normovertredend gedrag vanwege alcoholgebruik.

Tabel 24b Alcohol en normovertredend gedrag (naar leeftijd) (2010)

	12-15	16-19	20-23	totaal
overlast	2	8	12	9
vandalisme/vernieling	1	5	7	5
diefstal	-	1	1	1
mishandeling	-	-	3	1
(ander) geweld	-	1	2	1
anders	4	3	2	3
geen normovertredend gedrag genoemd	93	82	72	80
Totaal				100

Het door jongeren zelfgerapporteerde normovertredend gedrag vanwege het gebruik van alcohol, is globaal beschouwd in 2010 op een vergelijkbaar niveau als in 2006.

Alcoholgebruik en politiecontacten

Het alcoholgebruik leidt bij een deel van de jongeren (6%) ook tot politiecontacten; dit komt significant vaker bij jongens dan bij meisjes voor (10% van de jongens; 1% van de meisjes). Een op de tien jongens geeft derhalve aan politiecontacten te hebben gehad naar aanleiding van hun alcoholgebruik.

Uit de verdeling van de jongeren naar leeftijd blijkt dat deze politiecontacten vooral bij jongens voorkomen vanaf 16 jaar.

Tabel 25 Alcohol en politiecontacten (naar leeftijd, in %)

	12-15	16-19	20-23	totaal
2006	1	4	9	5
2010	-	6	7	6

Het percentage jongeren (i.c. jongens) dat in 2010 in aanraking kwam met de politie vanwege hun drinkgedrag is vergelijkbaar met 2006 (in de eerste meting namelijk 5% van de jongeren).

2.2 Het gebruik van softdrugs door jongeren

Uit landelijk onderzoek komt naar voren dat het gebruik van softdrugs onder jongeren op middelbare scholen in de afgelopen jaren redelijk is gestabiliseerd en bij een deel van de jongeren een lichte daling heeft vertoond. Het landelijk gebruik onder jongeren ligt op dit moment op acht procent (actueel gebruik, afgelopen maand). Het gevaar van drugs is echter de kans op afhankelijkheid en deze kans is vooral groter bij intensieve gebruikers. Zo consumeert bijvoorbeeld één op de vijf actuele gebruikers van cannabis dagelijks of bijna dagelijks cannabis. Intensieve gebruikers kunnen van cannabis afhankelijk worden en jongeren met een uitgesproken voorkeur voor 'sterke' cannabis lopen een gerede kans op afhankelijkheid. In de herhalingsenquête onder de jongeren in de zes gemeenten zijn opnieuw verscheidene vragen gesteld over hun al dan niet gebruik van softdrugs.

Wel eens geblowd (lifetimeprevalentie)

Op de vraag aan de jongeren of zij wel eens softdrugs hebben gebruikt komt naar voren dat ruim een vijfde deel van hen (21%) wel eens heeft geblowd. Jongens hebben vaker 'wel eens' geblowd dan meisjes.

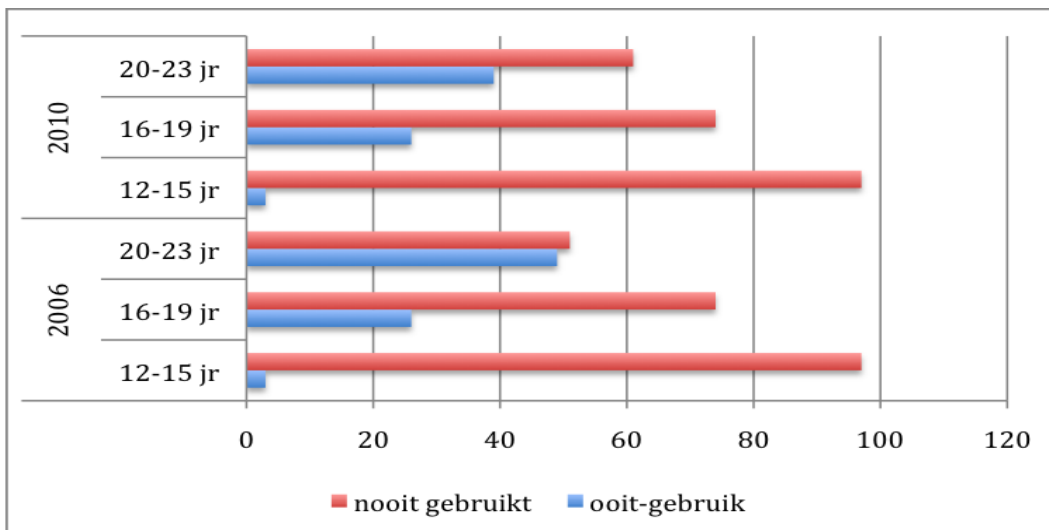
Tabel 26 Wel eens softdrugs gebruikt (naar geslacht) (2010)

	jongens	meisjes	totaal
ja	23	18	21
nee, nog nooit	77	82	79
Totaal			100

Het aantal jongeren dat 'wel eens' geblowd heeft, neemt (significant) sterk toe in de leeftijdsgroep van 16 en ouder. In de leeftijd 20-23 jaar blijkt dat bijna 40% van de jongeren wel eens geblowd heeft; bij de 12-15 jarigen is dit gemiddeld 3%.

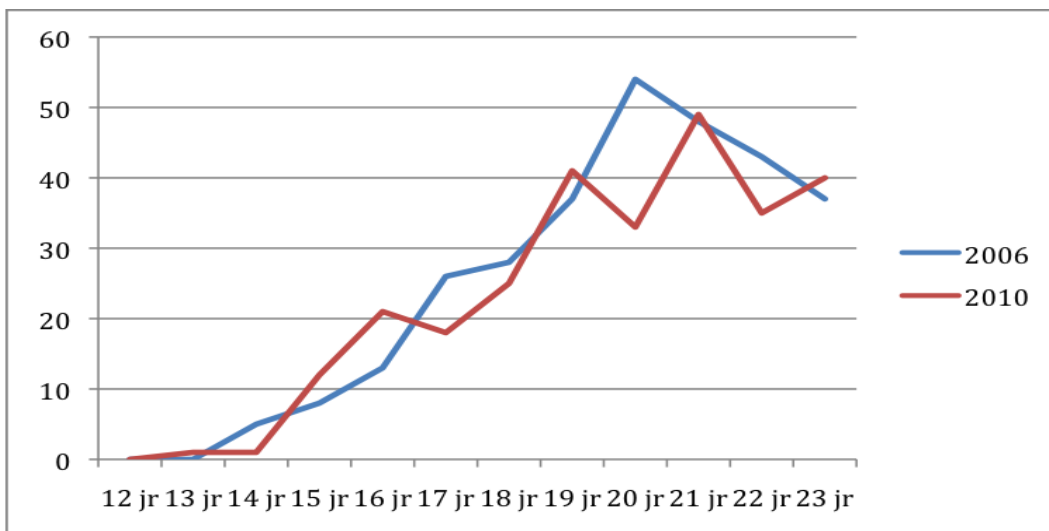
Het gemiddelde ooit-gebruik van softdrugs is in 2010 iets lager dan in 2006; een lichte daling van 23% naar 21% over de gehele groep van 12-23 jaar beschouwd. Deze daling doet zich (alleen) voor in de leeftijdsgroep 20-23 jaar, waar het ooit-gebruik is afgenomen van 49% naar 39%.

Grafiek 19 Ooit-gebruik van softdrugs naar leeftijdscategorieën, 2006-2010 (in %)

De afname van het ooit-gebruik van softdrugs in vooral de leeftijdsgroep 20-23 jaar, is ook in de volgende grafiek te herkennen:

Grafiek 20 Ooit-gebruik van softdrugs naar leeftijd, 2006-2010

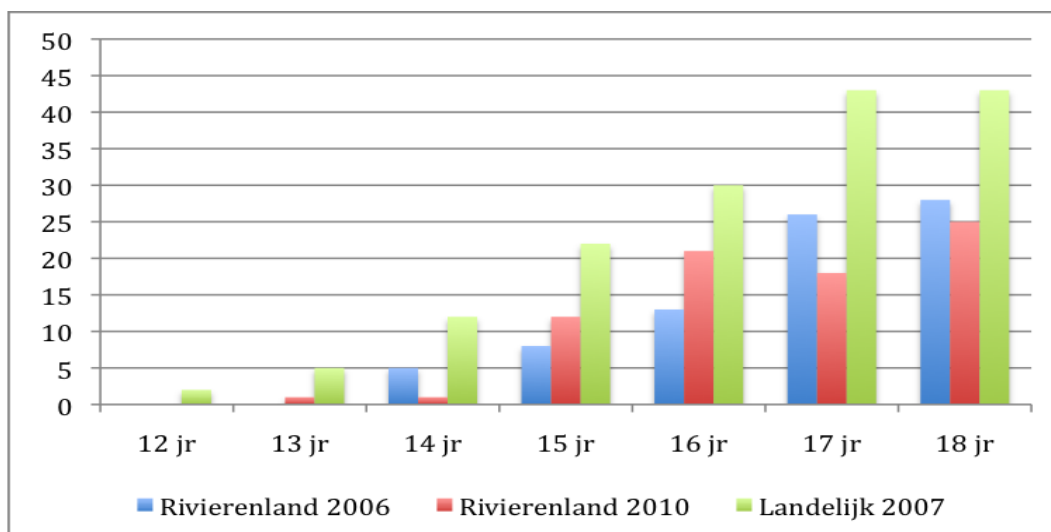
Softdrugsgebruik jongeren Rivierenland in landelijk en regionaal perspectief

Van de scholieren van het voortgezet onderwijs van 12-18 jaar in de zes gemeenten heeft 11% wel eens of vaker geblowd; dit zijn er evenveel als in 2006. Het ooit-gebruik is lager dan de landelijke cijfers uit 'Jeugd en riskant gedrag' waarin wordt aangegeven dat circa één of de zes leerlingen van het voortgezet onderwijs (17%) ooit cannabis heeft gebruikt¹⁷.

Het ooit-gebruik van cannabis bij de 12-16 jarigen ligt in 2010 iets hoger dan in 2006 (respectievelijk 7% en 5%). Dit ooit-gebruik onder de 12-16 jarigen is in Rivierenland op dit moment lager dan het (drie jaar geleden gemeten) regionaal gemiddelde gebruik bij deze jongeren in Gelderland Midden (14%, E-MOVO 2007).

De gegevens over het ooit-gebruik van cannabis onder scholieren is in de volgende grafiek uitgesplitst naar leeftijd en naar de verschillende metingen in Rivierenland en landelijke gegevens:

Grafiek 21 *Ooit-gebruik van softdrugs naar leeftijd, Rivierenland en landelijk 2006-2010*

In afgelopen vier weken geblowd (maandprevalentie)

Bij de jongeren die 'wel eens' geblowd hebben, blijkt dat 26% ook in de afgelopen maand heeft geblowd. Onder deze blowende jongeren zijn significant vaker jongens te vinden dan meisjes.

Tabel 27a *Softdrugs afgelopen maand gebruikt (naar geslacht) (2010)*

	jongens	meisjes	totaal
ja	34	15	26
nee, wel daarvoor	66	85	74
Totaal			100

¹⁷ Monshouwer, e.a., 2008, p. 65.

In de leeftijd 16-19 jaar stelt meer dan een kwart (27%) ook afgelopen maand te hebben geblowd. Het onderscheid met de andere leeftijdsgroepen is niet groot; ook bij de jongste en oudste leeftijdsgroep wordt door een vijfde deel tot een kwart regelmatig geblowd:

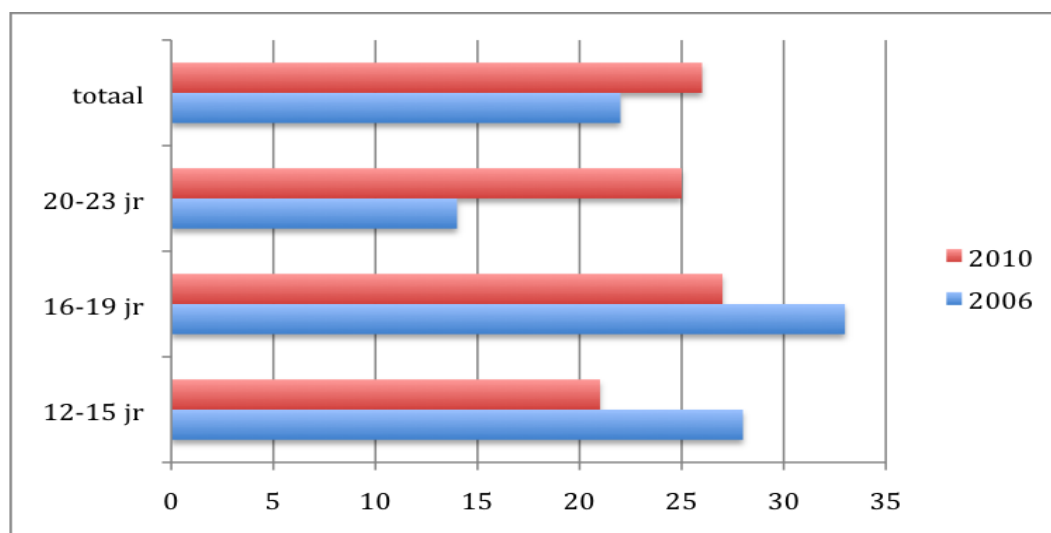
Tabel 27b Softdrugs afgelopen maand gebruikt (naar leeftijd) (2010)

	12-15	16-19	20-23	totaal
ja	21	27	25	26
nee, wel daarvoor	79	73	75	74
Totaal				100

Gemiddeld beschouwd is er een lichte toename van het actueel cannabisgebruik onder de softdrugsgebruikers in Rivierenland, namelijk van 22% naar 26%.

In vergelijking met vier jaar geleden is het percentage actuele softdruggebruikers onder de 12-15 jarigen en 16-19 jarigen met 6-7% gedaald; bij de oudste leeftijdsgroep is dit actueel gebruik echter met 11% toegenomen tot 25%. De jongste groepen zijn met andere woorden minder frequent of minder regelmatig gaan blowen, terwijl in de oudste groep meer regelmatige blowers zijn gekomen:

Grafiek 22 Actueel gebruik van softdrugs naar leeftijd, 2006-2010 (in % van gebruikers)

Scholieren voortgezet onderwijs en softdrugsgebruik

Van alle scholieren in de zes gemeenten stelt 3% in de afgelopen maand te hebben geblowd. Dit cijfer ligt lager dan de 8% van de scholieren die in het peilstationsonderzoek hebben aangegeven afgelopen maand hasj of wiet te hebben gebruikt (Monshouwer, 2008). Er is in dit opzicht geen verschil met vier jaar geleden: ook toen blowde 3% van de voorscholieren in Rivierenland regelmatig.

Softdrugsgebruik naar gemeente

Bij een uitsplitsing van het antwoord op de vraag aan alle jongeren of zij wel eens softdrugs hebben gebruikt naar gemeente, kwam in 2006 naar voren dat jongeren in Westervoort en Overbetuwe dit verhoudingsgewijs iets vaker bevestigden, in Zevenaar werd (verhoudingsgewijs) door een kleiner deel van de jongeren gebloed. In twee van de zes gemeenten is inmiddels het ooit-gebruik van softdrugs onder jongeren licht gedaald, in Rijnwaarden is deze gelijk gebleven, in Westervoort is deze redelijk gedaald, terwijl in Zevenaar sprake is van een lichte toename (er zijn echter geen significante verschillen op dit aspect).

Tabel 28 Ooit softdrugsgebruik naar gemeente, 2006-2010

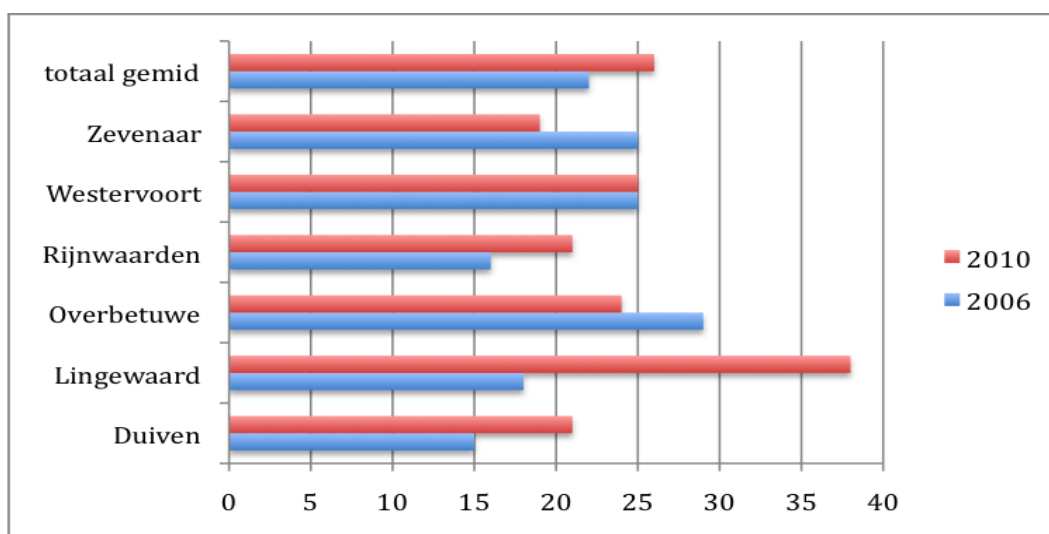
	Duiven	Lingewaard	Overbetuwe	Rijnwaarden	Westervoort	Zevenaar	totaal
2006	22	22	24	22	27	19	23
2010	21	20	19	22	20	24	21

De (regelmatig) blowende jongeren waren in 2006 relatief vaak te vinden in Overbetuwe, Westervoort en Zevenaar. Op dit moment geven jongeren in Lingewaard en Westervoort relatief vaak aan regelmatig te blowen (de toename in Lingewaard is opmerkelijk):

Tabel 29 Actueel softdrugsgebruik naar gemeente, 2006-2010 (% van gebruikers)

	Duiven	Lingewaard	Overbetuwe	Rijnwaarden	Westervoort	Zevenaar	totaal
2006	15	18	29	16	25	25	22
2010	21	38	24	21	25	19	26
Totaal							100

Grafiek 23 Actueel softdrugsgebruik onder jongeren naar gemeente, 2006-2010 (% van gebruikers)

Intensiteit softdrugsgebruik

Van de jongeren die wel eens of vaker hebben geblowd (21% van het totaal in 2010), blijkt dat bijna 30% 20 keer of vaker heeft geblowd, een derde deel heeft één à twee keer in hun leven geblowd.

Tabel 30 *Intensiteit softdrugsgebruik in hele leven (in procenten)*

	1 keer	2 keer	3 keer	4 keer	5 keer	6 keer	7 keer	8 keer	9 keer	10 keer	11- 19 keer	20 keer of vaker
2006	17	9	9	3	12	4	2	2	-	6	4	32
2010	16	15	9	8	5	2	1	1	-	6	8	29

Onder de jongeren die afgelopen maand hebben geblowd, blijkt bijna een kwart een zeer regelmatige gebruiker te zijn; 23% geeft aan in een maand 20 keer of vaker te hebben geblowd. Dit zijn als het ware (bijna) dagelijks blowende jongeren. Bovendien stelt 6% 11 tot 19 keer softdrugs te hebben gebruikt in deze periode. Ruim 40% van de blowende jongeren heeft in de afgelopen maand 1 à 2 keer geblowd. Er zijn geen grote verschillen in de intensiteit van het softdruggebruik door jongeren in de huidige situatie in vergelijking met vier jaar geleden.

Tabel 31 *Intensiteit softdrugsgebruik in afgelopen maand (in procenten)*

	1 keer	2 keer	3 keer	4 keer	5 keer	6 keer	7 keer	8 keer	9 keer	10 keer	11- 19 keer	20 keer of vaker
2006	21	12	-	10	8	3	-	4	-	6	14	22
2010	29	14	2	8	8	-	-	1	-	8	6	23

Leeftijd eerste ervaring met softdrugs

Een groot deel van de jongeren heeft de eerste ervaring met softdrugs tussen hun 13^e - 15^e jaar opgedaan (42%), een iets grotere groep heeft voor het eerst met softdrugs geëxperimenteerd tussen hun 16^e en 18^e jaar (52%).

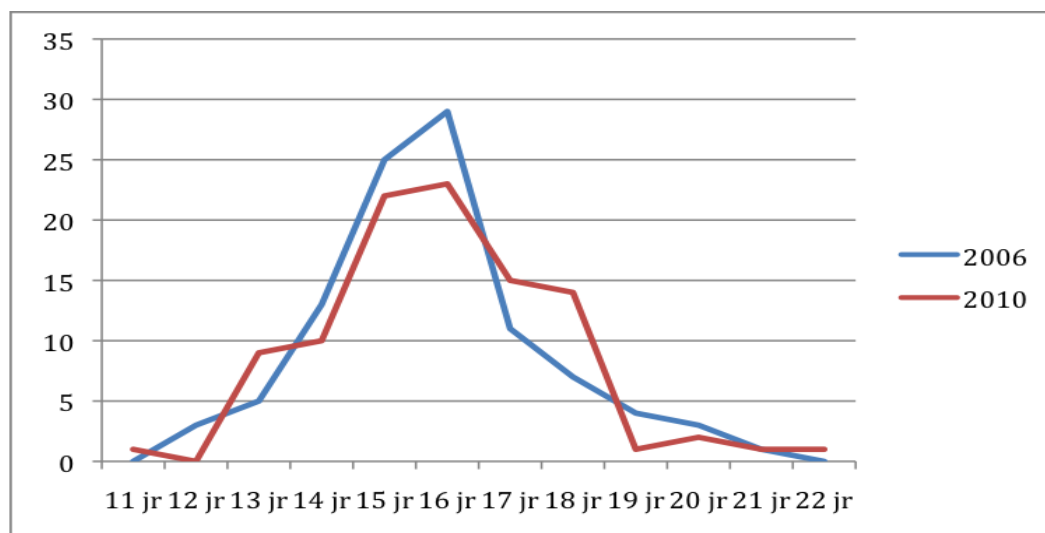
Over de hele groep beschouwd ligt de gemiddelde leeftijd voor de eerste keer softdrugsgebruik op 15,9 jaar; hierin zit geen verschil tussen jongens en meisjes. In vergelijking met de resultaten van het landelijk peilstationsonderzoek van 2007 blijkt dat iets meer jongeren in de zes gemeenten jong beginnen met blowen; in het landelijk onderzoek bleek dat 34% van de jongens en 27% van de meisjes op 16-jarige leeftijd of jonger al een keer cannabis hadden gebruikt.

Tabel 32 Leeftijd eerste ervaring met softdrugs (2010)

	jongens	meisjes	totaal
10-12 jaar	1	1	1
13-15 jaar	44	39	42
16-18 jaar	51	54	52
19-21 jaar	4	6	5
Totaal			100

De leeftijd waarop jongeren gemiddeld voor het eerst met softdrugs in aanraking komen, ligt in 2010 een fractie hoger dan in 2006: in 2010 is de gemiddelde leeftijd 15,9 jaar, in 2006 was dit 15,8 jaar.

Grafiek 24 Leeftijd eerste ervaring met softdrugs, 2006-2010

Hoeveelheid softdrugs gemiddeld

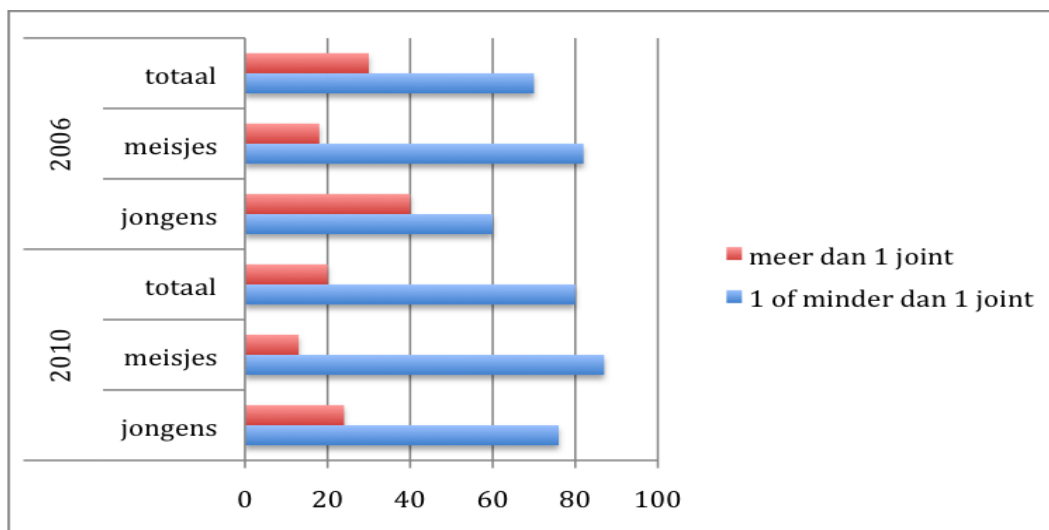
In het gebruik van softdrugs komt naar voren dat de meeste jongeren (80%) op een avond of gelegenheid gemiddeld één joint (*mee*)roken; een vijfde deel rookt meer dan een joint op een dag en/of avond. Dit gebruik ligt bij de jongens hoger dan bij meisjes; jongens blowen, met andere woorden, gemiddeld meer joints per keer dan meisjes.

Tabel 33 Intensiteit softdrugsgebruik op één gelegenheid (naar geslacht) (2010)

	jongens	meisjes	totaal
1 of minder dan 1 joint	76	87	80
meer dan 1 joint	24	13	20
Totaal			100

In vergelijking met de meting van vier jaar geleden, is de intensiteit van het blowen per gelegenheid onder de jongeren iets gedaald, met name bij de jongens.

Grafiek 25 Intensiteit softdrugsgebruik op één gelegenheid (naar geslacht), 2006-2010

Verspreidingskanalen van softdrugs

De twee belangrijkste kanalen voor het verkrijgen van softdrugs door jongeren zijn vrienden en coffeeshops. Bij de jongste leeftijdsgroep zijn naast vrienden ook schoolgenoten een belangrijk kanaal voor softdrugs aangezien de aankoop via coffeeshops voor hen veel lastiger is. De coffeeshop is vooral een belangrijke leverancier voor de gebruikende jongeren van 20-23 jaar. Ook is de coffeeshop, ondanks de leeftijdsgrens van minimaal 18 jaar, een locatie waar een klein deel van de blowende scholieren (onder de 18 jaar) softdrugs aanschaffen.

Tabel 34a Kanalen voor verkrijging softdrugs (naar leeftijdscategorie)(2010)

	12-15	16-19	20-23	totaal
van vrienden	69	51	35	45
via via	8	3	5	4
van een (huis)dealer	-	3	3	3
gekocht in coffeeshop	-	32	47	37
van schoolgenoten	14	8	5	7
kweek het zelf	-	2	2	2
anders	10	1	3	2
Totaal				100

Tabel 34b Kanalen voor verkrijging softdrugs (naar leeftijdscategorie)(2006)

	12-15	16-19	20-23	totaal
van vrienden	48	53	53	53
via via	11	9	-	5
van een (huis)dealer	-	5	1	3
gekocht in coffeeshop	6	26	38	30
van schoolgenoten	16	3	3	4
kweek het zelf	5	2	-	1
anders	13	2	5	4
Totaal				100

Waar wordt geblowd?

Het gebruik van softdrugs vindt op dit moment voor een belangrijk deel bij vrienden plaats (34% van de blowende, vooral 'oudere' jongeren noemt dit als locatie). Daarnaast wordt ook relatief vaak buiten, op straat of in een park, geblowd (25%); dit geldt in sterke mate voor de jongste leeftijdsgroep van 12-15 jaar.

Tabel 35a Locatie van softdrugsgebruik (naar leeftijd) (2010)

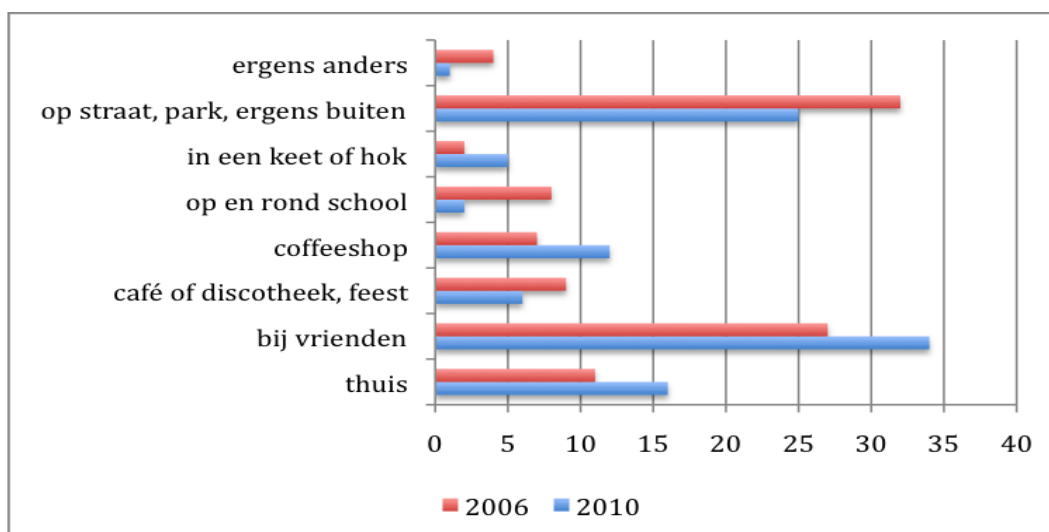
	12-15	16-19	20-23	totaal
thuis	10	10	23	16
bij vrienden	22	34	34	34
café of discotheek, feest, houseparty, concert	4	8	3	6
coffeeshop	-	10	15	12
op en rond school	2	3	2	2
in een keet of hok in de buurt met vrienden	-	6	5	5
op straat, in een park of ergens anders buiten	62	30	16	25
ergens anders	-	-	2	1
Totaal				100

Er zijn in de afgelopen jaren lichte verschuivingen te herkennen in de locaties waarvoor jongeren voorkeur hebben om te blowen: zo blowen vooral de jongeren vanaf 16 jaar meer thuis en bij vrienden (en ook coffeeshop) en minder op straat, terwijl de jongste groep verhoudingsgewijs vaker op straat en parken is gaan blowen en minder in coffeeshop en op of rond school.

Tabel 35b Locatie van softdrugsgebruik (naar leeftijd) (2006)

	12-15	16-19	20-23	totaal
thuis	5	9	14	11
bij vrienden	26	24	29	27
café of discotheek, feest, houseparty, concert	3	8	10	9
coffeeshop	4	8	7	7
op en rond school	8	6	9	8
in een keet of hok in de buurt met vrienden	11	2	1	2
op straat, in een park of ergens anders buiten	43	40	24	32
ergens anders	-	2	6	4
Totaal				100

Grafiek 26 Locatie van softdrugsgebruik, 2006-2010

Oordeel ouders over softdrugsgebruik

Net als bij het gebruik van alcohol door jongeren is ook het oordeel van ouders van belang als het gaat om het softdrugsgebruik door hun kinderen.

Uit de respons van de jongeren blijkt dat het gebruik van softdrugs geheel anders wordt beoordeeld dan het drinken van alcohol. Zo wordt volgens de jongeren het alcohol drinken door 55% van de ouders goedgekeurd, bij softdrugsgebruik is dit 6%. Bovendien raadt bij alcohol 11% van de ouders het gebruik af, bij softdrugs is dit 26%; bij softdrugs verbiedt 6% van de ouders het gebruik, bij alcohol is dit 2%.

Een groot verschil is bovendien dat slechts 2% van de jongeren stelt dat zijn of haar ouders niet weten dat alcohol wordt gedronken, bij softdrugs stelt 45% van de jongeren dat hun ouders niet weten dat zij deze drugs gebruiken.

Tabel 36a Oordeel ouders over softdrugsgebruik (naar leeftijd) (2010)

	12-15 jaar	16-19 jaar	20-23 jaar	totaal
vinden het goed	5	3	9	6
vinden dat ik minder moet blowen	-	6	4	5
denken er verschillend over	10	1	-	1
raden het af	15	35	17	26
verbieden het	15	7	3	6
zeggen er niets van	-	3	11	6
weten het niet	51	40	51	45
anders	4	5	6	5
Totaal				100

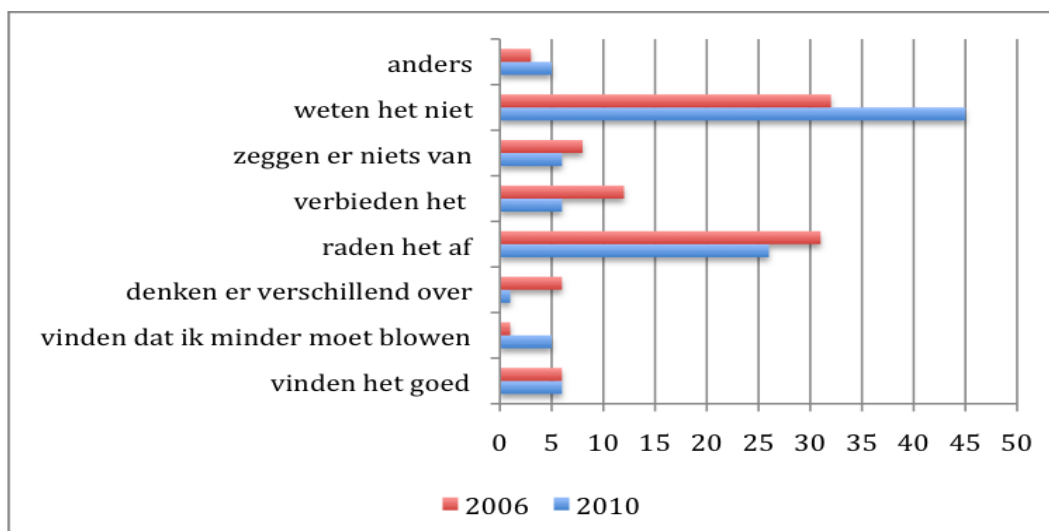
Een (significant) verschil in de leeftijdsgroepen is onder meer dat bij de jongeren in de leeftijdsgroep 16-19 jaar de ouders het gebruik van softdrugs *afraden* (35%) en bij de jongere groep van 12-15 jaar het gebruik *verbieden* (in 15% van de gevallen).

Tabel 36b Oordeel ouders over softdrugsgebruik (naar leeftijd) (2006)

	12-15 jaar	16-19 jaar	20-23 jaar	totaal
vinden het goed	-	8	5	6
vinden dat ik minder moet blowen	-	1	2	1
denken er verschillend over	-	7	6	6
raden het af	24	28	34	31
verbieden het	35	14	8	12
zeggen er niets van	-	6	10	8
weten het niet	36	33	30	32
anders	5	1	5	3
Totaal				100

Uit de reacties van de jongeren komt naar voren dat ouders in vergelijking met vier jaar geleden het softdrugsgebruik van hun kinderen minder vaak afraden of verbieden; bovendien is men minder vaak op de hoogte van het blowen van hun kinderen (bijna de helft van de ouders weet het niet):

Grafiek 27 Oordeel ouders over softdrugsgebruik, 2006-2010

Redenen om softdrugs te gebruiken

Bij de jongeren die wel eens of vaker blowen, geeft 35% aan dat men het 'gezellig' vindt. Op de tweede plaats vinden veel jongeren dat het softdrugsgebruik ook helpt bij een gespannen gevoel (25%, dit scoorde in 2006 14%). Een redelijk hoge score komt ook naar voren bij het antwoord 'anders', waarbij vooral 'de kick' wordt aangegeven.

Tabel 37 *Redenen voor softdrugsgebruik, 2006-2010*

	2006	2010
lekkere smaak	15	18
is gezellig	28	35
helpt bij gespannen gevoel	14	25
gewoonte	5	6
kan problemen beter aan	2	3
anderen doen het ook	5	-
kan beter een houding geven	1	1
is best gezond	-	1
hoor er meer bij	2	-
anders	27	11
Totaal		100

Softdrugsgebruik en negatieve consequenties voor school of werk

Een deel van de blowende jongeren (15%) geeft zelf aan dat hun softdrugsgebruik een negatief effect heeft op hun prestaties op school of werk; dit geldt (significant) vaker voor jongens dan voor meisjes.

Tabel 38a *Softdrugsgebruik en negatief gevolg voor prestaties school of werk 2006-2010 (naar geslacht)*

	jongens	meisjes	totaal
2006	14	8	12
2010	20	8	15

Deze negatieve gevolgen worden op dit moment iets vaker herkend door de jongeren van 16-19 jaar. Bij de vorige meting gaf met name de jongste groep aan deze negatieve gevolgen iets vaker te bemerken:

Tabel 38b *Softdrugsgebruik en negatief gevolg voor prestaties school of werk 2006-2010 (naar leeftijd)*

	12-15	16-19	20-23	totaal
2006	16	12	12	12
2010	15	19	12	15

Softdrugsgebruik en politiecontacten

Het gebruik van softdrugs heeft op dit moment voor een deel van de jongeren (4%) ook wel eens tot politiecontacten geleid; hierin zit een significant verschil tussen jongens en meisjes. Het aandeel jongeren met politiecontacten vanwege softdruggebruik is globaal vergelijkbaar met de eerste meting in 2006. Het aandeel is bij de jongens wel licht gestegen en bij de meisjes gereduceerd:

Tabel 39a *Softdrugsgebruik en politiecontacten (naar geslacht)*

	jongens	meisjes	totaal
2006	5	6	5
2010	8	-	4

De politiecontacten in het kader van het softdrugsgebruik werden in 2006 vooral door de jongeren in de leeftijdsgroep 12-15 jaar genoemd, maar deze groep rapporteert nu geen politiecontacten meer vanwege hun blowgedrag. Dit geldt nu nog wel voor de groep 16-plus:

Tabel 39b *Softdrugsgebruik en politiecontacten (naar leeftijd)*

	12-15	16-19	20-23	totaal
2006	16	7	2	5
2010	-	5	4	4

2.3 Het gebruik van harddrugs door jongeren

Uit de landelijke peilstationsonderzoeken bleek in voorgaande jaren dat alle overige (hard)drugs door een kleine minderheid van de scholieren wordt uitgetroefd; heroïne verreweg het minst van al (minder dan een procent van de scholieren heeft hier ervaring mee), terwijl cocaïne, amfetamine en xtc door circa twee procent van de scholieren ooit is gebruikt. Bijna één op de 25 scholieren heeft één van deze middelen ooit gebruikt. In de enquête is, als derde hoofdstuk, gevraagd naar het gebruik van deze overige drugs door jongeren in de zes gemeenten. Ofschoon de term niet geheel aansluit bij de bedoelde genotmiddelen hanteren we ten behoeve van de leesbaarheid in het volgende de term 'harddrugs'.

Wel eens harddrugs gebruikt (lifetimeprevalentie)

Van de jongeren in de zes gemeenten geeft op dit moment 5% aan wel eens andere (dan soft-) drugs te hebben gebruikt. Dit gebruik ligt een fractie lager dan in 2006. Bij de eerste meting in 2006 lag het gebruik bij jongens significant hoger dan bij meisjes; dit verschil in gebruik naar sexe is verminderd (aangezien jongens minder vaak zijn gebruiken):

Tabel 40a *Ooit eens harddrugs gebruikt, 2006-2010 (naar geslacht)*

	jongens	meisjes	totaal
2006	8	4	6
2010	6	4	5

Bij een nadere beschouwing van dit harddrugsgebruik naar leeftijdsgroepen blijkt dat door de 12-15 jarigen geen harddrugsgebruik wordt gemeld, maar bij de jongeren van 20-23 jaar heeft op dit moment 12% wel eens harddrugs gebruikt. De lichte vermindering van het aantal harddrugsgebruikers is vooral bij deze oudere jongeren te herkennen:

Tabel 40b Ooit eens harddrugs gebruikt, 2006-2010 (naar leeftijd)

	12-15	16-19	20-23	totaal
2006	-	5	17	6
2010	-	4	12	5

In afgelopen vier weken harddrugs gebruikt (maandprevalentie)

Van de jongeren die harddrugs gebruiken blijkt dat 35% dit ook afgelopen maand te hebben gedaan:

Tabel 41a Actueel harddrugs gebruik (naar geslacht, % van gebruikers) (2010)

	jongens	meisjes	totaal
ja	40	27	35
nee, wel daarvoor	60	73	65
Totaal			100

Het percentage actueel harddrugsgebruikers is in 2010 iets hoger dan in 2006, met name bij de jongens:

Tabel 41b Actueel harddrugs gebruik (naar geslacht, % van gebruikers) (2006)

	jongens	meisjes	totaal
ja	28	33	30
nee, wel daarvoor	72	67	70
Totaal			100

Harddrugsgebruik jongeren Rivierenland in landelijk en regionaal perspectief

Van de scholieren van 12-18 jaar blijkt dat 1,2% van hen wel eens harddrugs (heeft) gebruikt (in 2006 was dit 2,0%). Dit cijfer is lager dan het landelijk gemiddelde (3,8% van de vo-scholieren)¹⁸. Ook het actueel harddrugsgebruik onder vo-scholieren in Rivierenland ligt lager dan het landelijk gemiddelde (0,4% respectievelijk 1,6%). Het actueel harddrugs onder deze scholieren in Rivierenland kent een zeer lichte daling sinds de eerste meting (in 2006 was dit 0,6%).

¹⁸ Monshouwer, e.a., 2008, p. 77.

Bij de jongste groep van 12 tot en met 16 jaar is het ooit-gebruik van harddrugs in Rivierenland 0,6% en het actueel harddruggebruik in deze groep is bijna nihil. Dit gemiddelde harddruggebruik bij de jongste is op dit moment lager dan het regionale gemiddelde in Gelderland Midden (volgens E-MOVO respectievelijk 4% ooit-gebruik en 2% actueel gebruik, in 2007).

Harddruggebruik naar gemeente

Bij een uitsplitsing van het 'ooit-gebruik' van harddrugs door de jongeren naar gemeente, kwam in 2006 naar voren dat nauwelijks verschillen waren aan te geven. Het aandeel jongeren dat wel eens harddrugs (heeft) gebruikt lag derhalve bij de gemeenten op een vergelijkbaar niveau, namelijk rond zes procent. In de recentere meting zijn er wel enige verschillen tussen gemeenten te constateren:

Tabel 42 *Ooit harddruggebruik naar gemeente, 2006-2010*

	Duiven	Lingewaard	Overbetuwe	Rijnwaarden	Westervoort	Zevenaar	totaal
2006	6	6	7	5	4	7	6
2010	1	8	5	3	6	4	5

De uitsplitsing van deze gegevens naar jongeren die ook afgelopen maand harddrugs hebben gebruikt naar gemeente, is zodanig op kleine aantallen gebaseerd dat geen zinvolle uitspraken gedaan kunnen worden.

Welke harddrug in hele leven?

Van de jongeren die stellen (wel eens) in hun leven een of meerdere harddrugs te hebben gebruikt of nog gebruiken, komt naar voren dat in aantallen gebruikers XTC de meest populaire drug was en blijft, gevolgd door paddo's, cocaïne en amfetaminen (speed). Heroïne wordt niet of nauwelijks gebruikt. Van de jongeren stelt op dit moment bovendien 2% dat zij wel eens GHB hebben gebruikt.

Tabel 43 *Ooit gebruik van harddrugs in hele leven, 2006-2010 (in %)*

	2006	2010
XTC/MDMA	5	4
Cocaïne	3	2
Paddo's	3	3
Amfetaminen	3	2
Heroïne	-	-
GHB	nb	2
Andere (hard)drug	1	1

Het aantal jongeren dat in de zes gemeenten aangeeft dat zij in de afgelopen maand één of meerdere harddrugs heeft gebruikt vormt een klein percentage van de totale populatie, namelijk 1,3% (in 2006 was dit 1,8%). Bij deze jongeren (van 16-24 jaar) blijken vooral XTC en speed populair te zijn.

Leeftijd eerste ervaring met harddrugs

De meeste jongeren die harddrugs gebruiken (of hebben gebruikt) hebben hun eerste ervaring met deze drugs gehad tussen hun 16^e en 18^e jaar; ruim 20% heeft de eerste ervaring gehad tussen hun 11^e en 15^e jaar. De gemiddelde leeftijd waarop men voor het eerst in aanraking komt met deze harddrugs is 17 jaar; jongens zijn gemiddeld beschouwd iets eerder met harddrugs in aanraking gekomen dan meisjes. Deze eerste ervaringsleeftijd kwam, gemiddeld beschouwd, ook in 2006 naar voren.

Tabel 44 Leeftijd eerste ervaring met harddrugs, 2006-2010 (in %)

	2006	2010
11-15 jaar	17	23
16-18 jaar	70	54
19-21 jaar	12	23
Totaal	100	100

Locatie van harddrugsgebruik

De groep jongeren die harddrugs gebruikt doet dit bij voorkeur in een discotheek, op een feest of houseparty; bovendien wordt ook relatief vaak bij vrienden thuis gebruikt:

Tabel 45 Locatie van harddrugsgebruik, 2006-2010

	2006	2010
thuis	12	11
bij vrienden	25	32
café of discotheek, feest, houseparty, concert	38	46
coffeeshop	1	-
op en rond school	2	1
in een keet of hok in de buurt	3	-
op straat, in een park of ergens anders buiten	15	11
ergens anders	4	-
Totaal	100	100

Redenen voor harddrugsgebruik

Bij de groep die harddrugs gebruikt, worden naast 'gezelligheid' (19%) en het 'helpt bij een gespannen gevoel' (7%) vooral ook andere redenen genoemd voor het gebruik van deze drugs. Bij het antwoord 'anders' noemen veel jongeren dat ze het een keer wilden uitproberen, anderen noemen de 'kick' als het argument.

Tabel 46 Redenen voor harddrugsgebruik, 2006-2010

	2006	2010
lekkere smaak	9	4
is gezellig	27	19
helpt bij gespannen gevoel	9	7
gewoonte	3	-
kan problemen beter aan	2	5
anderen doen het ook	4	2
kan beter een houding geven	2	2
is best gezond	-	-
hoor er meer bij	2	1
anders	42	60
Totaal	100	100

Harddrugsgebruik en negatieve consequenties voor school of werk

Een tiende deel van de gebruikers van stimulerende en overige drugs geeft op dit moment aan dat dit gebruik negatieve gevolgen heeft voor hun prestaties op school of werk; bijna 90% van deze gebruikers (h)erkent geen negatieve effecten.

Het percentage harddrugsgebruikers dat deze negatieve invloed herkent, ligt in 2010 lager dan in 2006 (toen een vijfde deel). Meisjes (h)erkennen vaker negatieve invloeden van hun gebruik van harddrugs op hun prestaties op school of werk dan jongens:

Tabel 47 Harddrugsgebruik en ervaren negatieve effecten op school en werk (in % van gebruikers)

	jongens	meisjes	totaal
2006	16	31	21
2010	8	15	11

Harddrugsgebruik en politiecontacten

Het gebruik van harddrugs door deze jongeren heeft op dit moment in 2% van de gevallen tot politiecontacten geleid. In 2006 had nog 10% van de harddrugsgebruikers politiecontacten opgedaan (waaronder toen ook relatief veel meisjes):

Tabel 48 Harddrugsgebruik en politiecontacten (in % van gebruikers)

	jongens	meisjes	totaal
2006	7	17	10
2010	3	-	2

Gecombineerd gebruik van alcohol en drugs

In Rivierenland geeft op dit moment 3% van de jongeren aan wel eens op een dag of avond (meerdere) drugs en alcohol kort na elkaar te gebruiken; het overgrote deel van de jongeren combineert derhalve geen alcohol met drugs op één gelegenheid.

Het combinatiegebruik van alcohol en drugs door jongeren is inmiddels afgenomen. In 2006 kwam naar voren dat één op de tien jongeren wel eens alcohol en drugs combineerde; vooral de combinatie alcohol samen met wiet/hasj werd en wordt soms nog (vooral) door jongens toegepast.

Tabel 49 *Gecombineerd gebruik van alcohol en drugs, 2006-2010*

	2006	2010
geen gecombineerd gebruik	88	97
alcohol samen met wiet/hasj	6	2
alcohol samen met XTC	2	1
alcohol samen met cocaïne	2	1
anders	2	-
Totaal	100	100

2.4 Kennis van het project 'Jongeren, Alcohol en Drugs Rivierenland'

In de tweede meting zijn enkele aanvullende vragen opgenomen die betrekking hebben op de kennis die jongeren hebben van het project en op de mogelijke veranderingsgezindheid in het drank- en drugsgebruik van jongeren, (mede) naar aanleiding van de verkregen informatie over/van het project. Hoofdvragen waren:

- zijn jongeren bekend met het alcohol- en drugsmatigingsproject in Rivierenland; met welke inzet/acties rondom het project zijn zij bekend?
- is er een verband tussen het oordeel over en feitelijk gebruik van genotmiddelen door jongeren en de informatie die zij over/van het project hebben ontvangen?

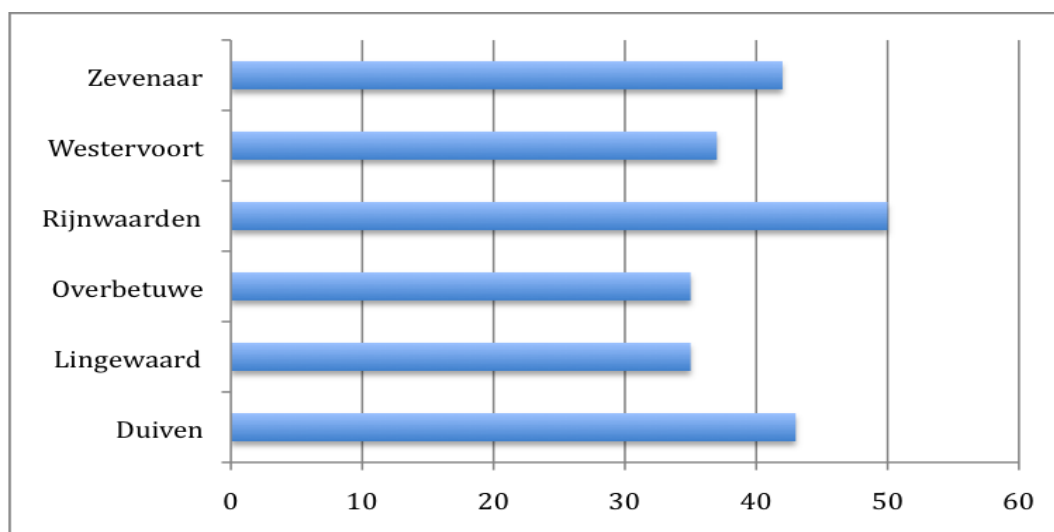
Bekendheid met het project Alcohol en Drugs Rivierenland

Van de jongeren in de zes gemeenten weet 39% dat in hun omgeving een project wordt uitgevoerd om jongeren op de hoogte te stellen van de risico's van het gebruik van alcohol en drugs; 61% van de jongeren stelt hier niet mee bekend te zijn.

Bij een verdeling naar geslacht blijkt dat de jongens en meisjes even (on)bekend zijn met het project. Opmerkelijk genoeg komt naar voren dat de jongste leeftijdscategorie van 12-15 jaar (significant) vaker met het project bekend is (44%) dan de andere twee leeftijdsgroepen van 16-19 jaar en 20-23 jaar (respectievelijk 37% en 33%).

In de bekendheid van het project onder jongeren, blijkt dat er ook lokale verschillen zijn; zo zijn jongeren in Rijnwaarden het vaakst bekend met het project (50%) en jongeren in Lingewaard en Overbetuwe het minst vaak daarmee bekend (35%).

Grafiek 28 Bekendheid onder jongeren met het AD-project Rivierenland (in %)

Tevens is er een verschil in de bekendheid onder jongeren naar opleiding; zo zijn jongeren met een vmbo-opleiding vaker bekend met het project (50%), dan jongeren met een havo/vwo-opleiding (40%) of jongeren met een hbo/wo-studie (28%). Deze (on)bekendheid met het project correleert, zoals al aangegeven, ook met de leeftijd van de jongere.

Bekendheid met activiteiten vanuit het AD-project Rivierenland

Vanuit het project en de samenwerkingspartners wordt in de regio (politiedistrict Rivierenland) een aantal activiteiten georganiseerd om het gebruik van alcohol en drugs terug te dringen. Ofschoon het project, als zijnde een specifiek 'project', aan bekendheid kan winnen, heeft het overgrote deel van de jongeren (87%) van één of meerdere aan het project gelieerde activiteiten gehoord; 13% heeft van geen één van deze activiteiten vernomen.

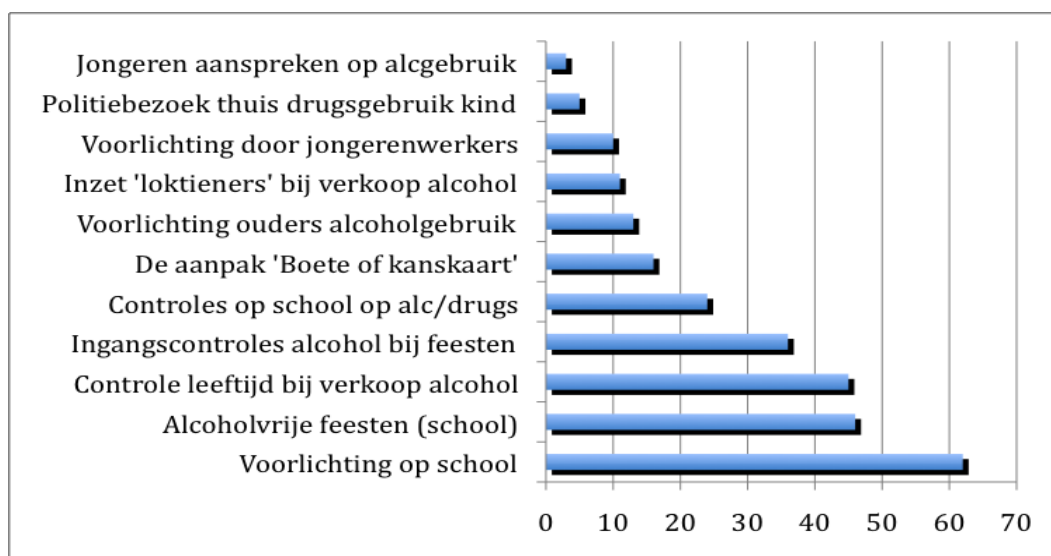
Tabel 50 Bekendheid met activiteiten alcohol- en drugsmatiging Rivierenland, 2010

	% ¹⁹
De aanpak 'Boete of kanskaart' (leerstraf via HALT)	16
Voorlichting op school	62
Controles op school op alcohol en drugs	24
Alcoholvrije feesten (onder andere op school)	46
Jongeren die je aanspreken op alcoholgebruik	3
Ingangscontroles op alcohol bij feesten	36
Voorlichting door jongerenwerkers	10
Strengere controle op leeftijd bij verkoop van alcohol aan jongeren	45
Inzet van 'loktieners' bij verkoop van alcohol aan jongeren	11
Voorlichting aan ouders over alcoholgebruik	13
Bezoek van politie aan ouders bij drugsgebruik door jongere anders	5
	1
Ik heb van helemaal geen van deze activiteiten in de regio gehoord	13

¹⁹ Op deze vraag waren gelijktijdig meerdere antwoorden mogelijk (multirespons) waardoor er geen totaal telling is van de antwoorden op 100%.

In grafische vorm kan de bekendheid van de activiteiten als volgt worden gepresenteerd:

Grafiek 29 Bekendheid met activiteiten alcohol- en drugsmatiging Rivierenland, 2010 (in %)

De jongeren zijn vooral bekend met de voorlichtingsactiviteiten die op scholen worden ondernomen in het kader van alcohol- en drugsmatiging, gevolgd door de alcoholvrije feesten en de controle op leeftijd bij de verkoop van alcohol. Ook de ingangscontroles op alcoholgebruik bij de organisatie van (school)feesten zijn redelijk bekend (bij een derde van de jongeren). De overige activiteiten zijn minder goed bekend, dan wel worden minder vaak expliciet benoemd.

Kennisverandering met betrekking tot het drinken van alcohol

Aan de jongeren is tevens gevraagd of zij door de verkregen informatie over alcoholgebruik anders zijn gaan denken over de risico's van het drinken van alcohol. Eén op de tien jongeren is (meer) overtuigd geraakt van de risico's van alcoholgebruik voor de gezondheid dan zij in een eerder stadium waren. Een grote groep stelt dat zij al wisten dat veel/regelmatig drinken niet gezond is (87%); een kleine groep jongeren denkt dat drinken niet zo ongezond is.

Tabel 51 Kennis ten aanzien van drinken en gezondheid onder jongeren

	%
ja, veel of regelmatig alcohol drinken is slechter voor de gezondheid dan ik eerst dacht	11
nee, ik wist al dat veel/regelmatig alcohol drinken niet gezond is	87
nee, volgens mij is veel/regelmatig alcohol drinken helemaal niet zo ongezond als wordt gezegd	2
Totaal	100

De kenniswijziging is vooral herkenbaar bij de jongste leeftijdsgroep van 12-15 jaar, terwijl de andere jongeren van 16-plus vaker stellen dat zij al bekend waren met de risico's van veel of regelmatig drinken:

Tabel 52 Kennis ten aanzien van drinken en gezondheid onder jongeren (naar leeftijd)

	12-15	16-19	20-23	totaal
slechter dan gedacht	19	6	5	11
geen wijziging	80	89	94	87
niet zo ongezond	1	5	1	2
Totaal				100

Bovendien blijkt dat de jongeren met een vmbo-achtergrond vaker een andere kennis hebben gekregen (of overtuigd zijn van de risico's; 19%) dan jongeren met havo/vwo-achtergrond (12%; 87% van hen 'wist het al'). Er zijn geen opmerkelijke, significante verschillen op dit vlak bij een uitsplitsing naar gemeenten.

Gedragsverandering met betrekking tot het drinken van alcohol

In de enquête is afsluitend gevraagd of de jongere door de informatie over risico's van alcoholgebruik minder alcohol is gaan drinken. Van de jongeren reageert 10% hier bevestigend op; 90% rapporteert geen gedragsverandering.

Tabel 53 Gedragsverandering ten aanzien van drinken en gezondheid onder jongeren

	%
minder gaan drinken	10
niet minder gaan drinken	90
Totaal	100

Onder de tien procent jongeren die minder zijn gaan drinken, zijn de jongens en meisjes gelijk verdeeld. De jongste groep van 12-15 jaar is het meest ontvankelijk gebleken; onder hen stelt 26% minder te zijn gaan drinken, bij de 16-jarigen en ouder stelt 6-7% dat zij het drankgebruik heeft verminderd. Ook de jongeren met een vmbo-achtergrond geven vaker aan minder te zijn gaan drinken dan jongeren met een havo/vwo-opleiding (respectievelijk 24% en 11%). De eerder geconstateerde kennisverbetering bij de jongste groep leidt desalniettemin niet altijd tot een gedragsverandering: van de jongeren die stellen dat zij door de verkregen informatie meer overtuigd geraakt zijn van de risico's van alcoholgebruik voor de gezondheid, stelt 42% ook feitelijk minder te zijn gaan drinken, bijna 60% echter stelt niet minder te zijn gaan drinken ondanks de verkregen informatie en groter besef van de risico's van alcoholgebruik. Er zijn geen opmerkelijke, significante verschillen op dit vlak bij een uitsplitsing naar gemeenten.

Bijlage Samenstelling onderzoeksbestand

Om (wederom) een kwantitatief onderbouwd beeld te krijgen van de aard en omvang van het alcohol- en drugsgebruik door jongeren in de zes gemeenten, is in december 2010 een groot-schalige enquête uitgevoerd. In totaal 5.250 jongeren in de leeftijd van 12 tot en met 23 jaar in de zes gemeenten hebben de mogelijkheid gekregen om de vragenlijst via internet in te vullen.

Respons op de enquête

In totaal hebben 1.203 jongeren via internet een vragenlijst ingevuld (23%). Deze nettorespons biedt de mogelijkheid zinvolle uitspraken over de jongeren in de zes gemeenten te formuleren met hantering van scherpe statistische criteria, zijnde een betrouwbaarheidsniveau van 99% en een nauwkeurigheidsmarge van 3,7%.²⁰

Voor de volledigheid geven we een nadere omschrijving van de begrippen betrouwbaarheid en nauwkeurigheid:

Betrouwbaarheid

In de praktijk hanteren onderzoeksbureaus verschillende betrouwbaarheidspercentages om de steekproefgrootte te berekenen. Veelal worden er uitspraken gedaan op basis van een betrouwbaarheid van 95%, wat wil zeggen dat de onderzoeksresultaten in 19 van de 20 gevallen gelijk zullen zijn. Aangezien het onderzoek een nettorespons kent van ruim 1.200 jongeren, kunnen we met een hogere betrouwbaarheid, namelijk 99%, uitspraken doen (een betrouwbaarheid waarbij, in geval van herhaling van het onderzoek, de resultaten in 99 van de 100 gevallen gelijk zullen zijn).

Nauwkeurigheid

Ieder onderzoek op basis van een steekproef geeft afwijkingen ten opzichte van de werkelijkheid. Deze afwijking wordt nauwkeurigheidsmarge of steekproefmarge genoemd. Deze marge is afhankelijk van de grootte van de steekproef en van het gevonden percentage in het onderzoek. Over het algemeen geldt hoe groter de steekproef, hoe kleiner de nauwkeurigheidsmarge en hoe meer het percentage rond de 50% ligt, hoe groter de nauwkeurigheidsmarge. Het is gebruikelijk om, bij het bepalen van de gewenste steekproefgrootte, uit te gaan van een uitkomst van 50%. Bij dit percentage is de nauwkeurigheidsmarge het grootst. Over het algemeen wordt veel gewerkt met steekproefgroottes waarbij de maximale nauwkeurighedsafwijking 5% is. Ook in dit geval levert de grote nettorespons in het onderzoek de mogelijkheid om met een grotere nauwkeurigheid, dan standaard, uitspraken te doen, namelijk met een maximale nauwkeurighedsafwijking van 4% (preciezer gesteld van 3,7%; dit is derhalve nauwkeuriger dan gebruikelijk is in andere steekproefonderzoeken).

²⁰ De totale populatie jongeren in de zes gemeenten van 12 tot 24 jaar bedraagt 24.654 jongeren (per januari 2010). Uitgaande van deze omvang van de jongerenpopulatie en van de gebruikelijke statistische criteria bij de steekproeftrekking van 95% betrouwbaarheid en 5% als foutenmarge, dienen in de nettosteekproef onder deze jongeren minimaal 379 personen te worden opgenomen. De nettorespons in onderhavig onderzoek bedraagt 1.203 jongeren en is derhalve veel hoger dan de minimaal gewenste onderwaarde. Door de verkregen nettorespons kunnen we een grotere betrouwbaarheid en nauwkeurigheid in de enquêteresultaten aangeven, namelijk van 99% betrouwbaarheid en 3,7% nauwkeurigheid.

Tabel B1 Kerngegevens zes gemeenten en enquête jongeren 12 tot 24 jaar

Gemeenten politiedistrict Rivierenland	Totaal aantal jongeren 12 - 24 jaar*	% verdeling van jongeren tussen gemeenten	Steekproefgrootte (N)	Respons	
Duiven	4.061	16	900	239	27%
Lingewaard	6.048	25	900	193	21%
Overbetuwe	6.448	26	900	229	25%
Rijnwaarden	1.477	6	820	169	21%
Westervoort	2.528	10	830	159	19%
Zevenaar	4.092	17	900	214	24%
Totaal	24.654	100%	5.250	1.203	23%

* Gegevens zijn per 1 januari 2010

Respons naar achtergrondkenmerken

Om op basis van het steekproefonderzoek uitspraken over de populatie te kunnen doen, is het van belang dat de steekproef representatief is. Door differentiële non-response wijkt de steekproef qua samenstelling in lichte mate af van de populatie. Om de invloed hiervan op de totaalresultaten te corrigeren zijn de resultaten gewogen. In dit onderzoek is gewogen op de variabelen geslacht, leeftijd en gemeenten.

Gemeenten

De respons op de enquête varieert licht als we naar de woonplaats van de jongeren kijken: de respons in de gemeenten Duiven, Overbetuwe en Zevenaar is iets boven het gemiddelde, de respons in Lingewaard, Rijnwaarden en Westervoort is enigszins onder het gemiddelde.

Geslacht en leeftijd

De enquête heeft tot een grotere respons onder meisjes geleid dan onder jongens; de verhouding is 54% meisjes en 46% jongens. Voor deze oververtegenwoordiging van meisjes is in de analyse door middel van een weegfactor gecorrigeerd.

Bovendien blijkt dat jongeren in de leeftijd 12 tot en met 15 jaar verhoudingsgewijs vaker hebben gereageerd (aandeel van 46%) en jongeren tussen 20 en 24 jaar relatief minder vaak als respondent zijn opgenomen (20%). De respons van de jongeren in de leeftijd 16-20 jaar is iets lager (aandeel van 33%) dan de feitelijke samenstelling van deze leeftijdsgroep in de totale populatie. Voor de oververtegenwoordiging van de jongere leeftijdsgroep en ondervertegenwoordiging van de oudere leeftijdsgroep zijn per geslacht, leeftijd en gemeente wegingsfactoren ingevoerd.

Onderzoeksbestand

Door een onderlinge vergelijking van de feitelijke populatieverhouding en weging van de respons naar geslacht, leeftijd en gemeenten, is in de analyse een representatieve dataset verkregen die een weerspiegeling vormt van de populatiesamenstelling van de leeftijdsgroep 12 tot 24 jaar in de zes gemeenten (zie tabellen B2 en B3).

Tabel B2 *Opbouw enquêtebestand naar gemeente en geslacht (na weging)*

Gemeenten	jongens (%)	meisjes (%)	totaal (%)
Duiven	50	50	16
Lingewaard	52	48	25
Overbetuwe	52	48	26
Rijnwaarden	53	47	6
Westervoort	55	45	10
Zevenaar	52	48	17
Totaal	52	48	100

Tabel B3 *Opbouw enquêtebestand naar gemeente en leeftijd (na weging)*

Gemeenten	12-15 jaar (%)	16-19 jaar (%)	20-23 jaar (%)	totaal (%)
Duiven	40	36	23	16
Lingewaard	38	35	27	25
Overbetuwe	39	36	25	26
Rijnwaarden	36	32	31	6
Westervoort	34	38	28	10
Zevenaar	36	37	27	17
Totaal	41	35	24	100

Kenmerken van de jongeren naar opleiding en werk

School- en arbeidskenmerken van de jongeren

Bij de jongeren van 12 tot 24 jaar in de zes gemeenten is op dit moment ruim 80% schoolgaand, 10% werkt, 5% combineert school en werk en 1% is werkzoekend. Uit de verdeling naar jongens en meisjes blijkt dat er vooral enig onderscheid is naar het al dan niet werken; meisjes werken vooral vaker dan jongens, maar zijn ook iets vaker studierend.

Tabel B4 *Opleiding en werk bij jongeren (naar geslacht, in procenten)*

	jongens	meisjes	totaal
op school/studerend	80	82	81
werk en school	6	4	5
werkend	8	11	10
werkzoekend	1	1	1
anders	4	2	3
Totaal	100	100	100

Als we bij een nadere analyse van de jongeren naar gemeenten kijken, valt op dat bij de jongeren in de gemeente Rijnwaarden verhoudingsgewijs minder jongeren nog op school zitten (75%) en meer jongeren werken (15%). Dit geldt in iets lichtere mate ook voor de jongeren in de gemeente Westervoort.

Tabel B5 Opleiding en werk bij jongeren (naar gemeente, in procenten)

	Duiven	Lingewaard	Overbetuwe	Rijnwaarden	Westervoort	Zevenaar	totaal
op school	83	82	83	75	78	79	81
werk en school	7	2	5	6	5	7	5
werkend	7	10	9	15	12	9	10
werkzoekend	2	-	1	1	1	3	1
anders	2	6	2	3	4	2	3
Totaal							100

Opleiding, type voortgezet onderwijs

Bij de vraag naar de huidige opleiding of de hoogst genoten opleiding van alle jongeren (12 tot en met 23 jaar) komt naar voren dat bijna een vijfde van de jongeren een opleiding op VMBO-niveau volgt of heeft gevolgd, een derde deel op een school voor HAVO/VWO zit/zat en circa 15% een ROC-opleiding dan wel een hbo-opleiding volgt of heeft gevolgd.

Tabel B6 Opleidingsniveau alle jongeren naar geslacht (12 tot en met 23 jaar)

	jongens	meisjes	totaal
basisschool	3	2	2
vmbo-bb/kb/g/praktijk	11	8	10
vmbo-t	8	10	9
havo	17	17	17
vwo	15	17	16
roc	12	16	14
hbo	17	14	16
wo	6	4	5
anders	11	11	11
Totaal	100	100	100%

Opleidingsniveau alle jongeren naar gemeente

Als we het opleidingsniveau van de jongeren per gemeente bekijken, zien we onder meer dat in de gemeente Overbetuwe *relatief* weinig jongeren zijn met een vmbo-opleiding en in Westervoort juist iets meer jongeren met een dergelijke opleiding.

De gemeenten scoren, met uitzondering van Rijnwaarden en Zevenaar, redelijk gelijk als we kijken naar het aandeel havo- en vwo-jongeren. In Duiven, Lingewaard en Zevenaar volgt bijna een kwart deel van de jongeren een hbo-opleiding (of wo-opleiding) of heeft deze afgerond.

Tabel B7

Opleidingsniveau alle jongeren naar gemeente (in procenten)

	Duiven	Lingewaard	Overbetuwe	Rijnwaarden	Westervoort	Zevenaar	totaal
basisschool	3	3	2	3	2	1	2
vmbo	20	19	14	21	23	20	19
havo/vwo	35	31	40	28	32	26	33
roc	14	9	15	19	18	15	14
hbo/wo	24	24	17	16	19	22	21
anders	4	13	12	13	6	16	11
Totaal							100

Scholieren

Van de geënquêteerde *scholieren* van het voortgezet onderwijs in de zes gemeenten (de jongeren van 12 tot en met 18 jaar) volgt ruim een kwart een opleiding op vmbo-niveau, een kwart zit op een school voor havo, een kwart op een vwo en 8% volgt een ROC-opleiding.

Bij een vergelijking van deze opleidingsgegevens uit de steekproefpopulatie met beschikbare onderwijsgegevens over de totale populatie vo-scholieren in de zes gemeenten naar enkele leeftijdscategorieën, blijkt dat het aandeel vmbo-leerlingen (in de leeftijd 14 tot en met 17 jaar) in de enquête 4% hoger ligt dan het feitelijke aandeel van deze scholieren in de totale populatie en het aandeel van havo/vwo-leerlingen (in de leeftijd 14 tot en met 18 jaar) in de enquête ook iets hoger ligt (bij beide schooltypen 6% hoger).

Tabel B8

Opleiding huidige scholieren naar geslacht (12 tot en met 18 jaar)

	jongens	meisjes	totaal
basisschool	4	3	3
vmbo-bb/kb/g/praktijk	15	11	13
vmbo-t	12	13	13
havo	24	25	24
vwo	22	26	23
roc	8	9	8
hbo	5	4	5
wo	1	2	1
anders	9	8	9
Totaal	100	100	100%